26՝՝ ՏԱՐԻ Թիւ 7056 21 ՄԱՐՏ 1909 ՇԱԲԱԹ 12 ՐԷՊ ԻԼ ԷՎՎԷԼ 1327 3 Avril 1909 26me année N. 7056

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
ԿՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Ամբողջ տարեկան 80 Ղ.
Վեցամսեայ 45 »
Դուրսը՝ համար տարեկան 108 »
» » վեցամսեայ 60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 25 Ֆր.
» » վեցամսեայ 20 »
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

ԱՐԵՒԵԼՔ

10 ՓԱՐԱ ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ 10 PARAS

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه قلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Դաստիարակութեան ճառ. — Առղար պահանջներ.—Ժողովրդային երգ ու երգիչ.—Լրագրական դատավարութիւն:

Մեր Երեսփ. Ժողովը, իր ուրբաթի նախընթաց նիստին մէջ, պատիւ ունեցաւ լսելու դաստիարակութեան կամ մանկավարժութեան ճառ։ Անունը չեմ տար. ինքնին կարելի է մակաբերել թէ ո՛վ է բրնտաչեռութենէ մնացած մեր պսակաւոր մանկավարիչը,—Պոլսեցւոց մանկավարժը։

Կ'ըսուի թէ բարքերու ապականութեան հետ անկումի դատապարտուած են միշտ բոլորն ալ, ու այդպէս, բարքերն ու բռնաբարուած բառերու իմաստին կամակորութիւնը կուգան կը միանան զեղծումի մէջ։ Հաւատի կ'ըսեմ ձեզ թէ չէք կրնար գտնել ուրիշ բառ մը որ անջատուած իր օրինական ենթակայէն՝ այնքան թիւր ըմբռնուած ըլլայ ո՛րքան մանկավարժութիւնը։

Մեր մէջ փոքր տեսնուած է մանկավարժութիւնը՝ իր «մանուկ» ձայնէն անչուշտ, և ո՛վ որ հոգի չունի, ծայրատ զգացումներով կրնայ նստիլ անշարժ, դրատախտակի մը առջեւ հազիւ երերուն, հազիւ ողորմելի գոյութեան ապացոյց մը, ան իրաւունք ունի կոչուիլ Պոլսեցւոց մանկավարժը։

Մանկավարժական փիլիսպեանը կը սկսի թաղականներու և հոգաբարձուներու դէմ։ Ու քիչ մը ետքը կը հասկցուի որ անհատական փորցաւ մը կ'երերայ փիլիսպեանին ետեւ։ Շանրիկեանի չեչոտ չուտով կը հասնի և չփոթի մը մէջ մանկավարժական փիլիսպեանը կը ցնդի։

Խօսքեր կան որ, ցաւագին կցուրդի մը պէս, կը կրկնուին նոյն իսկ ակամայ, մեքենաբար։ Հինգլեանի համար այդ refrainը պիտի ըլլայ «Եդբոնականի տեսչութիւնը։ Թաւ, թաւ ան, Հինդլեան էֆ, ու անդարձ թաւ։ Չկայ ան, չկայ այն աղուոր քաներուն պէս որոնք բոպէական են, պղպջակի պէս, փոսփորային կայծերուն նման, և կամ եթէ կ'ուզէք, «Ու վարդն ապրեցաւ ինչպէս կ'ապրի վարդ,
Առտուան մը զարդ»։

Կոտակեալ մանկավարժը, այդ ցնդած երազներուն մէջ, ցարդ սա ըմբռնած ըլլալու էր թէ անարժանութեամբ ձեռք անցուած «տեսչութիւն»ը՝ իր արժանի փառքովը պէտք է դառնար իր տեղը. ու կեդրոնականի տեսչութիւնը անդուլ բաժին կ'ելլէ օր մը այնպիսի մէկու մը որ իր վրայ լծորդէ ձգտում ունեցող, կեանք ունեցող, բարձրագոյն ուսումներու տիրացող անհատ մը, և որ միեւնոյն ատեն ձեռք բերած ըլլայ գոնէ մէկ երկու խոշոր մասնագիտութիւններ, մէկը անոնցմէ որ վճռական ձայն ունենայ ազգային դաստիարակութեան մէջ։

Եզրակացութիւն։ Հա, այսուհետեւ, սա պիտի ըլլայ որ պզտիկ փորցաւ մը ունեցող վարժապետը, դաստիարակութեան անունով, ճառ մը գրէ երեսփոխութեան։ Ու արդէն չարժումը սկսած է։ Մէկը որ 300 ոսկի գումար մը կուլ տուած է եղեր, սաստիկ զայրացած է այն թաղականներուն դէմ, որոնք առանց ղինքը պաշտօնէն վար նետելու և առանց նոյն իսկ իր ունեցած ամսաթոշակին դանկ մը զեղչելու, 5 ոսկի յաւելում ըրած են ամսականին ու այդպէս միջոց տուած որ վարժապետին պարտքը ամսէ ամիս վար իջնէ։

Ատկէ աւելի լաւ, նպաստաւոր, բարեսիրական կազմակերպութիւն կ'ըլլայ եղեր։ Այո՛, և ահա այդ մարդը պատրաստած է փիլիսպեան մը և քիչ օրէն, դաստիարակութեան անունով, պիտի լսենք թէ անիրաւութիւն կրած է խեղճը, ամէն ամսու 5 ոսկի վար դրուած է իր ունեցած թոշակէն։

Ուրիշ հարց մըն ալ, — կարծեմ աւելի մանկավարժական — պիտի դայ Սեւ Ծովի ափերէն։ Կարգ մը մարդիկ որոնց մէջ խառնուէնի ալ կայ եղեր, իրենց վարժարանի աշակերտներուն հետ միացած, կը տիրանան դպրոցին։ Թաղականները կը հրաժարին, կ'ելլեն, բոլոր ոգի պիտի լսէ։ Ու ատոնք հիմա, այդ ինքնակոչ վարժապետները, տեսնելով որ դպրոցական գործը կը քալէ առանց ուսումի ալ, փիլիսպեան մը կը պատրաստեն թաղականներու և թաղեցիներու դէմ՝ Ազգին հասկցնելու թէ իրենք սակաւապէտ են, մեծ բան մը չեն ըլլար ոնտուկին։

Թաղականներու և հոգաբարձութեան պաշտպան ըլլալ յանձն չեմ առներ, բայց եթէ կրնաք մը նժարին մէջ դրուին այդ երկու տարրերը, թաղականները կը շահին, ու մի՛ տարակուիր։ Պոլսոյ մէջ սովորութիւն է հիմա ամէն զանցառութիւն կամ պարտաւանցութիւն արդարացնել «Հին վարչութիւն» բառերով. ու լաւ պարուակ մը եղած է դուրս թափելու ի՛նչ որ տոհմային է, ի՛նչ որ գլխաւոր տարրերը պիտի կազմէին ազգային դաստիարակութեան մէջ։

Մի՛ մոռնաք բռնապետութիւնը, կ'ըսեն. կարծեմ աւելի լաւ և շղուտ գործունէութեան չրջան ըլլալու էր։ Դաւառի մութ անկիւններէ եկած ուսանողները կը բերեն ատոր ապացոյցը։ Ու հաշուել պէտք է որ այդ խեղճերը կրակէ, կոտրածներէ եկած են ամէնքն ալ, ապրած մահուան արհաւիրքներու մէջ։

Ասոնք ալ մէկդի։ Նոր կեանքի մէջ ենք հիմա. վաղը-միւս օր ծիծեռնակը կը դառնայ՝ մեր բոլորտիքը թրթռալու. գարձած է մեզի Աշտարակի Ծիծեռնակն ալ, որ շատերու բերնին մէջ, իրենց գըլխուն փորձանք մը եղած է։

Արաքսի ափունքներու սառը լուծուած է։ Բայց երկար լուութեան վրէժ մը լուծելու համար, փոխանակ մէկ ձայնի, պէտք է քառաձայն երգել ատոնք։ Ու կը տեսնէք թէ ծաղիկներու, տերեւներու, զեփիւռի աւետաբեր այդ բուսիկին վրայ ո՞րքան սիրտ դրուած է, ո՞րքան անուշութիւն պիտի գտնէք Աւտմսի դարիւ դարիւ խիզոյ հոսանքներուն մէջ։

Երգե՛լ սովրեցնենք մեր ազգը, երգել. ու այն երգերէն՝ որոնք կ'երգուին ու կը մնան ժողովուրդի մը սրտին վրայ, անորը կ'ըլլան, անոր հետ կը խառնուին, անկէ կ'ելլեն ու անոր մէջ կը մնան մշտենջենապէս։

Ո՛չ ամէն երգ՝ երգ է, ո՛չ ամէն երգիչ՝ երգիչ է։ Արուեստներու գեղեցիկն ու արուեստաւորներէն մեծագոյնը։ Ինչո՞ւ մեռած են մեր ա՛նքան երգերը ու երգ մը չէ՛ մնացած մեր երգիչներէն։ Որովհետեւ անոնք չե՛ն ընդգրկած ընդհանուր ցաւ մը, ընդհանուր հրճուանք մը որ պատմական արժէք մը ունենար, որ ամենքին ցաւն ու ամենքին հրճուանքը ըլլար։ Ու երգիչին սրտէն ալ բարձրացած չէ՛ ընդհանուր ցաւի, կսկծի աղաղակ մը, որով երգ ու երգիչ ապրած ու մեռած են միեւնոյն ատեն։

Այդպէս չէին այն երգերը որոնք երգուեցան կիրակի, Սկիւտարի Լսարանին մէջ, Գ. Լ. Պոլոսեանի խումբին կողմէ ու անոր առաջնորդութեամբը։ Մեր հայրենիքը, այո՛, ա՛ն, ամենքիդ գիտցածը, բայց ո՛չ ամենքիդ լսածը։ Խումբը կ'երգէ հրաչալի, ու երգը նոր թռիչք, նոր աւյ կ'առնէ ձայներու, ոյլաղան խառնուրդին մէջ ներդաշնակուած։ Երգերու յաջորդութիւն մը որոնք պատմութիւն ունին, յաւիտենական աղաղակներ են ազգերու կեանքին մէջ։

Ինչո՞ւ այն օրը Լսարանին սրահը նեղ չի գար ունկնդիր հանդիսականներու. ինչո՞ւ չլսէին Լոյսը բացուաւ, դուռը բացուաւ։

Կովկասեան ընդհարումներու իրական պատմութիւն մըն է սա։ Երիտասարդ մը, իր ձին նստած, կռիւներուն միջամուխ արդէն։ Առտու մը, ձին՝ քարտէզի մէջ, վերքը կուրծքին վրայ, ներս կը մտնէ ու իր մօրին առջեւը գետինը փռուած, օրհասին դէմ կը մաքառի։ Սակիպ չապագուշակ նշան մըն էր թէ ձիուն կարճ տերը ինկած է մահուան դաշտին վրայ։ Դէպքը, իրրեւ իրողութիւն, անհատական է. բայց այն պարագան ուր ինկած էր ան, պատմական արժէք մը ունի, ու ատ է որ կշռաւոր պիտի մնայ մեր սրտին վրայ։ Պիտի երգուի միշտ.

«Լոյսը բացուաւ, դուռը բացուաւ,
Ամպ ու զամպէ, —Թօն կուգայ.
Ա՛լ ձին եկաւ, անտէր եկաւ,
Ախ, իմ եարը տուն չեկաւ։

Արշալոյսը նոր էր բացուել,
Ալ ձին քրտնած ներս ընկաւ
Սիրուն կըրծքից վերք ըստացած,
Արիւնաքամ տուն ընկաւ։

Ամ՛ սիրուն ձի, դու ինձ ասա,
Մ'ր տեղ Թողիր իմ եարին.
Ո՞ր ձորի մէջ, ո՞ր քարի տակ
Անտէր Թողիր իմ եարին։

Ամպերն եկան, մութը պատեց,
Մինակ նստած կուլամ ես,
Սիրած եարիս, կորած եարիս
Սուգն ու չիւանն կանեմ ես»։

Երգը, ինչպէս կը տեսնէք, պարզ է երգող «եարին» հոդիին պէս։ Ու մենք կը ծափեցինք այդ պարզութիւնը, կրկնել, իրեկնել տուինք այդ վճիտ անխառնութիւնը։

Դժբախտութիւն մըն է որ Սկիւտարցին, սրտի ու հոգիի տէր, անպատրաստ գտնուեցաւ։ Կը յորդորեմ որ ատիթ ստեղծեն, հրաւիրուի Պոլսոյեան խումբը, ու լսենք քառաձայն երգեցողութիւնը, լսենք մեր երգերը։

Կը զարմանամ թէ ինչո՞ւ բոլոր թաղերը չփութան օգտուիլ Պոլսոյեանի ներկայութենէն. ի՞նչու չկազմուին խումբեր ամէն թաղերու մէջ ու պատրաստուին Կովկասեան ուղղութեամբ։

Կը հաւատացնեմ ձեզ որ մենք, Պոլսոյ մէջ, ո՛չ երգ ունինք, ո՛չ ալ երգող, ու պէտք է ունենանք երգ ու երգիչ։

Երգերէ անցնիլ լրագրական հարցի, շատ ոգեղ անցք մը պիտի ըլլար թէեւ, այլ ստիպողաբար պէտք է ըսել քանի մը խօսք։

Բիւզանդիոն և Մանզումէ պիտի դատուին, մէկը իբրեւ դատախազ և միւսը իբրեւ ամբաստանեալ։ Հաւանական կը գտնեմ որ Մանզու�կորսնցնէ 25 ոսկի դատը և Բիւզանդիոն յաղթական ելլէ Զպլաքեան ամբաստանութեանը մէջ։

Պարտութիւններ կան որոնք յաղթութենէ աւելի կ'արժեն։ Հայը մը դատ բացած էր ատեն մը երիտասարդի մը դէմ։ Իր բոլոր ջանքն էր ապացուցնել թէ իր աղջիկը բռնաբարուած էր։ Շատերս յորդոր տուինք ետ կենալ ձեռք բերելու այդպիսի յաղթութիւն մը։ Զկրցինք համոզել դժբախտաբար, ու վերջապէս այդ հայրը, օրին մէկը յաղթական դուրս ելաւ դատարանէն, ձեռքին մէջ ունենալով վճիռ մը թէ իր աղջիկը բռնաբարուած էր։

Պարտութիւն մը, խղճո՞ր պարտութիւն մը, ասկէ աւելի չէ՞ր միթէ։

Բիւզանդիոն կը շահի դատական վճիռով, յաղթական դուրս կ'ելլէ, ա՛յլ պարտութենէ մը աւելի կը կորսնցնէ։

ՀՐԱՆԴ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԿԸ ՊԱՐՊՈՒԻ

ԿԵՑԻ՛Ր, ՈՐ ՀԱՅ

ՍԵԲԱՍՏԻԱ, 10 Mars

Նախորդ բարբարոս ըէժիմի օրով, բաւ չէ՛ր հայուն կրած հալածանքն ու տառապանքը, բաւ չէ՛ր Հայաստանի լեռներն ու դաշտերը կարմիր ձիւներով ծածկուիլը. ատոնց վրայ բարդուած էր նաեւ բաժանումի ու պանդխտութեան այրող կրակն ալ, որակ մը որ բռնութեան չնորհիւ կարծես թաղուած պիտի մնար յաւիտենապէս մեր հոգւոյն խորը, քանի որ հին դրութեան համեմատ, Հայը պիտի կրնար մեկնիլ իր հայրենիքէն դէպի արտասահման, բայց վերադարձ չի կա՛ր...: Ա՜խ, ատոր անցեալի հեռանկարն իսկ կը սարսափեցունէ մարդս. այսպէս, ճամբորդ մը ղրկելը, յուզարկաւորութեան ագանդէս մը ըսել էր. կը տանէինք զայն բաժանումի սրտաճմլիկ երգերով ու արցունքներով ճամբու կը դնէինք և կը դառնայինք գերեզմաննոցէ դարձողի մը տարտղնութիւններով, անգամ մըն ալ զիրար տեսնելու յոյսը մեռած մեր սրտին մէջ. ահա, բուն իսկ այս պատճառներով, Սեբաստիոյ Դպրանոցի ըսուած տեղը՝ ուրեկէ կը բաժնուին սովորաբար Սեբաստացի ուղեւորները, ողջերու գերեզմանոց յորջորջուիլ սկսած էր վերջին տարիներու մէջ. այո՛, կը բաժնուէինք մեր ուղեւորներէն, կը դառնայինք դէպի տուն, մեր հոգւոյն ակնարկները ուղղուած անոնց ետեւէն, երկար կը դիտէինք անոնք, որ կը հեռանային, կը հեռանային իրենց սիրելիներէն, իրենց պաշտելիներէն. կը հառաչէինք երկար, թերեւս ճկունդ այն պահուն, ուր իրենք ալ կը ճամբորդէին արտասուագին անիծելով այն սեւ բաղդը կամ սեւ ճակատագիրը որ այս տեսակ ձեռնարկներու կը մղէր Հայութիւնը, կը բաժնէր սիրող սրտեր, ծնողքը իր զաւակներէն, բարեկամներ, սիրականներ իրարմէ. կը բաժնէր, կը քանդէր սրտի տաճարները, կ'այրէր, կը մրկէր, մոխիրներ, աւերակներ միայն կը թողուր...:

Որոնք որ պանդուխտներ ունեցած են, անոնք միայն կրնան գիտնալ թէ բաժանում ըսուածը, կարճ մէջոցի մը համար իսկ, որչափ դառն է ու որչափ խորապէս կը խոցէ մարդս. հապա վերադարձը արգելող նախկին վայրագ ըէժիմի օրով եղած բաժանումը..., ո՜հ, սոսկալի էր խորհիլը. «Դանուիլ այս աշխարհի վրայ ու բռնադատուած ըլլալ յաւիտենապէս չը տեսնել իր սիրելին, բաժնուած մնալ սաբերով ու ծովերով, չտեսնե՛լ, չտեսնե՛լ...»: Բանեմնե՛ր այս դժբաղդ ճակատագրին ենթարկուեցան...:

Հիմա, պարագաները քիչ թէ չատ. թէեւ տարբերած, բայց ահա միեւնոյն ճամբորդութիւնն է որ ծայր տալ սկսաւ դէպի արտասահման և մանաւանդ Ամերիկա. թէեւ հայրենիք վերադառնալու յոյսը կայ դոնէ, բայց մեր սրտերը հիմակ ալ անցեալի դաժան ցաւերը կ'ունենան ուղեւորներու հանդէպ։ Կը ցաւինք առանձնաբար չատ ու առաջուընէ ալ աւելի, որովհետեւ այն պարագային ուր Հայաստանը չէ՛ննալ պիտի սկսէր, ապա ամայնալ կը սկսի նոյնինքն հայութեան ձեռքով։ Դաղթականութիւնը սկսա՛ւ. Խարբերդու կողմէն կառքերը խումբ խումբ կը քալեն, բոլորն ալ Հայերով լեցուած կը գաղթեն ամէն կողմէ, և այս անգամ զարմանալի բաղմութիւնով ու փութկոտութիւնով. «Ամերիկա՛» կ'ելլէ ամէն բերնէ. հայրենիք վերադարձողներ ալ կան, Մարսիլիայէն յուսահատ ետ դարձողներ ալ, բայց գաղթողներուն թիւը սահգին է. ասիկա հասկնալու համար բաւական է որ մարդ Սեբաստիոյ, Եւդոկիոյ կամ Սամսունի պէս երեսեւեկութեան կեդրոն մը գտնուի։ Ժամանակէ մը ի վեր, ձմեռուան պատճառով, գաղթականութիւնը դադրած էր սակայն. թէեւ չատեր մէկ կողմէն պարտաս էին մնկնիլ, ու գարնան կը սպասէին, բայց միւս կողմէ ալ կ'ըսէին թէ «մինչեւ գարուն միջոց ունինք, կարելի է երկիրը կը բարեկարգուի, նոր գործեր, նոր աշխատութիւններ, վաստակի նոր դռներ կը բացուին, նեղութիւնն ու աղութիւնը կը վերնայ, կամ գոնէ ատոնք ալ չըլլան, ճնշումները, անիրաւութիւնները կը դադրին, հալածանքի ոգին կը ջնջուի, ամէն մարդ նորէն իր տունը, իր հողին, իր անձին, իրենցինն, մէկ խօսքով իր ճակատագրին տէրը կը դառնայ, երկիրը կը կառավարուի գոնէ այնպիսիներէ որոնք ճնշուած ժողովուրդներուն վերքերը կը ճանչնան, բարւոքել գիտեն, բարւոքել կ'ուզեն ու կը բարւոքեն քիչ քիչ, յոյսը խայտալ կը սկսի մեր երակներուն մէջ, մենք ալ մեր ճամբէն ետ կը մնանք։»

Ահա գարուն եկաւ, եւ այդ յոյսերը չիրականացան, ա՛լ ինչո՞ւ չերթայ գաւառացի Հայը, ինչո՞ւ իր ալքերը չցցէ հեռաւոր երկիրներու, ինչո՞ւ չերթայ Տաճկաստանէն շատ ազատ այդ երկիրները, ինչո՞ւ չերթայ ինքն ալ դրամ շահելու, դրամ դիզելու, ինչո՞ւ սպասէ այն տեսակ ինչերի մէջ որ ժողովուրդը կեղեքուած, աղքատացած է, այն ոսկրին ծուծը պարպուած, ցամքած է. ինչո՞ւ չերթայ գաւառացի Հայը, ինչո՞ւ չի հեռանայ ամայացած հայրենիքէն, ինչո՞ւ չի փախչի աւերակներու մէջէն, մանաւանդ որ Սամանադրութիւնը այնպիսի միջոց մըն է, որով ալ եւս անցագրի մը համար տարիներով դաղրի, ոսկիներ կաշառք տալ, մէկ խօսքով ամէն դժուարութիւն վերցուած է. ինչո՞ւ չերթայ Հայը. գործարաններու մէջ ատոյգ է թէ պիտի մաշի, մէկ թեւը մեքենան պիտի տանի, մէկ ոտքէն պիտի զրկուի, բայց այսպէս յուսահատութեան մէջ մեռնելու տեղ, գէթ յոյսին կը դիմէ ու այնպէս կը մեռնի...:

Ահա այս ամէնը մտածելու, այս ամէն առարկութիւնները ընելու իրաւունք ունի ամէն գաղթող Հայ, բայց մէկ պատասխան մը ունիմ այս ամէնուն հանդէպ, արցունքներով ու սրտի կայծերով շաղախուած պատասխան մը...:

Կեցի՛ր, հայորդի, կեցի՛ր հոն ուր որ ես, ա՛լ բաւ է ձեռք առնես կարօտի ճամբան, բաւ է ճամբորդես օրերով ու ամիսներով, հեռաւոր ծովերէն ու երկինքներէն, բաւ է երթաս չենցուես օտարը, արցունքի երկար չղթայ մը թողլով ետեւէդ, բաւէ երթաս բաժնուես, հա՛յ ամուսին, քու ընտանիքէդ, քու ծագումներդ, հայ երիտասարդ՝ քու սիրականդ, բա՛ւ է, բա՛ւ է, բա՛ւ է, հայորդի, մոռնաս ամէն ինչ, կամ մոռնալու ճամբան ձեռք առնես գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար, օտարանա՛ս մի գուցէ, բա՛ւ է, ե՛տ դարձիր, եթէ կը ճամբորդես, կեցիր հայրենիքիդ մէջ, կեցի՛ր, քեզի պատասխան մը ունիմ, խօսք մը ունիմ. կեցիր եթէ քու մէջդ մէկ բան մը կայ, «ակր» ըսուածը. այն անհուն ու սուրբ սէրը զոր կ'ունենայ սիրահար մը իր սիրուհիին հանդէպ. ահա այդ տեսակ սիրոյ մը ակնարկել կ'ուզեմ. եթէ այդ տեսակ սէր մը ունիս Հայաստանի հանդէպ, եթէ Հայ ես այդպէսով, եթէ ունիս այդ սէրը, տարի մըն ալ տառապէ, երկու տարի ալ տառապէ, մինչեւ որ այդ սիրոյն պտուղը վայելես...:

Կարծեմ այս խօսքերուս վրայ թեւերդ պիտի թափին, պիտի թուլնան տաքերդ, ո՛վ հայորդի, ու հօրդ օճախին մօտիկը պիտի մնաս, կամ այդ օճախին ճամբան ձեռք պիտի առնես, բայց ես դեռ պիտի աւելցուցեմ. «ատոյգ է թէ հայութեան տունը քանդեցին ամբողջ տարիներ. անչուշտ տարիներով քանդուած տուն մը ամիսներով չի շինուիր, որովհետեւ շինելը քանդելէն դժուար է, բայց, կեցի՛ր, հայորդի՛, հոն ուր որ ես, ու հայրենիքի աւերակներուն վրայ կանգնելիք նոր շէնքերուդ մէջ կաթիլ մը քրտինք, կաթիլ մը արցունք, կաթիլ մը արիւն ունեցիր, բաժին մը ունեցիր այդ փառքերուն մէջ...:» ՎԱՀԱՆ ՁՈՒԹԱՍԶԵԱՆ

ԱՐՔԱԴԱՆԳ ԴԱԻԱՌԷՆ

Խնուսի ճերկայ վիճակը.— 10-15 անձեր սովամահ եւ ասեր մահամերձ.— Թիւրս Աշիրէքներու յանձնուիլը.— Նորակազմ Ազգ. Քիւլպ Հայոց.— Զլղատեան վրդ.։

ԽՆՈՒՍ, Mars 2/15

Ասկէ առաջ ազդագրուա Արեւելքի մէջ մէկ քանի թղթակցութիւններ հրատարակելով պարզեցինք Խնուսի հացակարօտ հայութեան սրտամորմոք վիճակը։ Սակայն դեռ չարունակող թշուառութիւնը, տիրող տագնապը և հացակարօտ ժողովուրդին աղեխարշ վիճակը պարտք կը դնեն մեր վրայ սոյն թղթակցութիւնով արձագանգ ըլլալ անօթութենէ տառապող Խնուսի հայութեան «հա՛ց, հա՛ց սրտակեղ աղաղակին։

Նպատակ չունինք այս քանի մը տողերով պատասխան տալ սա հարցին թէ «ինչո՞ւ Հայը հացակարօտ վիճակի մը ենթարկուեցաւ,» վասն զի արարատ աշխարհ գիտէ և անհերքելիօրէն ապացուցուած է թէ միայն ու միայն բռնակալ հին ըէժիմին երեսէն էր որ Հայը արեան կարմիր օրեր տեսնելէ, հազարաւոր զոհեր տալէ վերջ այս անգամ ալ ամբողջ 12 սա տարիներու սուգ օրերուն մէջ երլարբանական հայակործան հրահանգներու համաձայն հին ռէժիմի բռնակալ դերակատարները՝ վալի, միթասարիֆ, մէմուր, թահսիլտար, ժանտարմա եւն., մի՛չտ կողոպտեցին Հայաստանի հայութիւնը ու ա՛յսպէս սուրին յաջորդեց թալանը, կաշառակերութիւնը, բռնաբարութիւնը, ու անոնք ամենքն ալ միաբան և միասին ծծեցին Հայո՛ւն արիւնը, որ չա՛տ համոլցած կը թուէր իրենց, ծծեցին անյագօրէն մինչեւ... չորցնելու ատաճան։ Սակայն յուլիս 11ի պանծալի օրը վերջակէտ դրաւ այս ամէն բռնակալութեանց ու երբ ազատ մամուլին մէջ ազատօրէն ամէն կողմերէն տխուր ու սրտաճմլիկ նկարագրութիւններ հրատարակուեցան, թուրք մամուլը զինուեցաւ անոնց դէմ ու ջրել սկսաւ ամէն բան, բայց ուրախ ենք որ վերջապէս Թանին ու Շուրայի Իւմմեդ վերջերս համոզուեցան նահատակ Հայութեան դժբաղդ վիճակին ու հրաւէր իսկ կարդացին որպէս զի կառավարութիւնը օգնէ Հայաստանի մէջ տառապող Հայութեան։ Հայը օգնութեան կարօտ է ու արժանաւոր ալ, վասն զի ան Ազատութեան սուրբ դատին համար մարտիրոսացաւ ու զոհուեցաւ՝ քաւութեան նոխազ ըլլալով։ Եւ երբ այսօր Հայը կարօտ է հացի, կարօտ է լծկան անասունի ու սերմի, պէտք է օգնել իրեն. ա՛ս չէ՞ պարտքը Սահմանադրական կառավարութեան։ Մենք վերջը ցոյց կուտանք, թո՛ղ թուրք մամուլը ալ եւս չի ջանայ ծածկել Հայուն խորունկ վերքը, այլ փոխանակ ծածկելու դարմաններ թող առաջարկէ, զի ան կը պահանջէ օսմ. կառավարութեան չահը։ Մի՛ ջանաք ծածկել Հայուն վերքը, ո՛վ թուրք հայրենակիցներ, ատիկա օգուտ չունի, զի աշխարհ արարատ քաջ տեղեակ է Հայուն, այո՛, նահատակ Հայուն վերքին, ցաւին ու դարդին։

Օգնութե՛ա՛ հասէ՛ք այն ազգին որ իրաւունք ունի ապատութիւն վայելելու, գուրգուրանօք փաթթեցէք անոր վերքերը և դարման տարէք։ Ահա՛ ա՛յն ատեն միայն հաւասարութիւնը կ'իրականանայ, ահա՛ այն ատեն միայն օսմ. հայրենիքը կը փրկուի։ Ինչպէս Հայաստանի բոլոր հայութիւնը նո՛յնպէս ալ Խնուսի Հայը հացակարօտ վիճակի մէջ է և այս ձմրան մէջ 10-15 զոհեր տուաւ սովին, եթէ Պատրիարքարանէն և Ամերիկան Պորտէն օգնութեան դրամներ չհասնէին, արդէն չատե՛ր անօթի պիտի մեռնէին։ Ինչ ըրաւ սահմանադրական կառավարութիւնը Հայուն համար. ոչի՛նչ։ Ահա՛ գարնան դրուները կը բացուին և հողագործ ժողովուրդը պէտք ունի լծկան անասունի, սերմի և ուտելիքի մինչեւ հունձքի ատեն։ Հաւատացէք, հայրենակիցնե՛ր, այսօր Խնուսի մէջ չատեր մահամերձ վիճակ մը ունին անօթութեան պատճառաւ։ Կը թողնէք որ հայրենիքի եղբայրներ սովով սպառին։ Ո՜հ, օգնութիւն ձեռք բարձրացուցէ՛ք տառապանքի ձեր եղբայրներուն։ Մորհեցէ՛ք որ չատեր իրենց աչքերը փակեցին պատա՛ռ մը հացի կարօտով։ Եթէ այս գարուն սերմ չի ցանուի, բնականաբար յառաջիկան աւելի թշուառ պիտի ըլլայ։ Գործելու պատրաստ է ժիր երկրագործը որ յուսահատիլ չի գիտեր. արաերը պատրաստ են սերմ ընդունելու իրենց մէջ, սական լծկան անասուն ու սերմ կը պակսի։ Ուրեմն պէտք է փութով օգնել Խնուսի հողագործ կարօտ ժողովուրդին։

— Անցեալ շաբթու մեր Զըրբկցի, Պըլըկցի, Ճիպրացի և Հասանանցի քուրդ աշիրէթներէն հարիւրաւոր անձեր որոնց իւրաքանչիւրն ալ մահիճում եղած է, շարունակաբար քանի մը ոճիրներու մէջ գտնուած է, եկան յանձնուեցան կառավարութեան, ներում խնդրելով (??) իրենց ոճիրներուն համար ու իբր թէ հպատակութեան խօսք տուին։ Սակայն ահա զաւեշտական կողմը իրենց յանձնուելն է. երբ Խնուս-Բերդի մօտեցան՝ հրացանները գոռացուցին ու զանոնք պահելէ վերջ իրենց վրայ միայն սուրեր ունենալով՝ եկան նախկառավարութեան դրան առջեւ, հաւաքուեցան ուր անդադար կը գոռային «Նաշասո՛ւն վաշիշան, եաշասո՛ւն տիվլեթմըզ...» Իրենց անուններն արձանագրուեցան և յետոյ գացին տեղիս օսմ. Բըլլէպին առջեւ ուր քլիպին նախագահը իր ըրած ուղերձին մէջ, որուն ունկնդրեցու՞ պատիւն? ալ ունեցանք՝ սա տեսակ խօսքեր մը ըսաւ. «Այսօր Սուլթան Համիտ ձեզի աշ կ'ընէ. ասկէ վերջը պէտք է ծառայէք հաւատարմաբար տէրութեան...» Սակայն, սիրելի նախագահ, եթէ եթովպացին իր մորթը կրնայ փոխել, եթէ առիւծը իր վայրագութիւնը կրնայ ձգել, ասոնք ալ կրնան վազ անցնիլ իրենց ազանութենէն և ծառայել երկրին ու տէրութեան որուն չծառայելէ վերջ, կործանմանն իսկեռնարկած են և ուղղակի կերպով սատարած։ Դուք չատ լաւ գիտէք, տէ՛ր նախագահ, թէ ատոնց իւրաքանչիւրն ալ ունի ո՛չ թէ մէկ այլ քանի մը զէնք. այս պարագային ի՞նչպէս կ'ընդունիք թէ անոնք հաւատարմութիւն կը խոստանան, քանի որ 200-300 անձէ բաղկացած իւրաքանչիւր աշիրէթի խումբ միայն մէկ չախմախի հրացան յանձնեց բոլիսին և մենք դայն տեսնելու ալ արժանացանք, բոնիրի վրայ դրուելու խաչիկաք իսկ չէր ըլլա՛ր։ Կեցցէ՛ սա տեսակ Սահմանադրութիւն, որ թոյլ կուտայ աւազակ ու յեղլազակ Աշիրէթներուն, որպէս զի սահմանադրական երկնքին տակ ազատօրէն գործեն իրենց ուզածը։ Եւ երբ Սուլթան Համիտ անոնց ա՞ն կ'ընէ, ինչպէս կ'ըսէք դուք, այս պարագային անոնք ալ կրկին ձեռք կ'առնեն իրենց հայհասած ընթացքը, այդ արիւնկլակ, արիւնքամ Աշիրէթները որոնք սորված են Հայը կողոպտել, Հայը մորթել ոչխարի պէս։ Բայց աչքերնիդ չորս բացէք. Հայը ա՛լ անխելք չէ որ դեռ այսու կրկին ոչխարի պէս գլուխ ծռէ իր սպանդագործին առջեւ. չէ, անցա՛լ է այդ ժամանակը...:

** Անցեալ շաբթու ձեռնարկուեցաւ հայկական Քլիպի մը կազմակերպութեան և առաջին աւելի 110 անձեր անդամակցեցան ազգային այս Քլիպին, որ անկախ ըլլալով ո՛ և է կուսակցութենէ, պիտի գործէ Խնուսի հայ տարրին յառաջացմանը համար։ Իւրաքանչիւր անդամ պարտաւոր է մուտքի համար 5 ղրուշ վճարել և ամսական վճարումն ալ, իւրաքանչիւր անդամի կարողութեան համաձայն, 2, 3, 4 և 5ական ղրուշ որոշուած է։ Անցեալ օր պաշտօնական մարմինը կազմուեցաւ քուէարկութեամբ և 11 անձեր քուէից առաւելութեամբ պաշտօնի կանչուեցան։ Ահաւասիկ պաշտօնական մարմինը. Առաջն. Փոխանորդ Տ. Մկրտիչ Վրդ. Զլղատեան՝ նախագահ, Աւետարանական Հայոց քարոզիչ և այս տողերը գրողը՝ փոխ-նախագահ, Տիար Սուքիաս Տ. Մարգարեան՝ քարտուղար և Տիար Կարապետ Մալխասեան՝ փոխ-քարտուղար, Տիար Գաբրիէլ Միքայէլեան՝ գանձապահ, իսկ Արմենակ Մոկլոդեան, Ալեքսան Տիրացուեան, Միսաք Մէր. Դէորգեան, Միքիթէվլիլի Գէորգ, Յովսէփ Պարոնեան, Արամ Խաչեան ալ անդամներ նշանակուեցան։ Անմիջապէս ձեռնարկուեցաւ կանոնագրի և ծրագրի պատրաստութեան։

** Տեղիս նորընտիր Առաջն. Փոխանորդ Տ. Մկրտիչ Վրդ. Զլղատեան ամէն կերպով արժանի է իր պաշտօնին, մանաւանդ համարձակախօս և բանիմաց անձի մը լաւ ու գովելի յատկութիւնները ունենալով, կառավարութեան մէջ կը պաշտպանէ միշտ Հայուն իրաւունքն ու դատը և երբեք գլուխ չի խոնարհեցներ «պէլի էֆէնտիմ» ըսելով միքիթարբրգին ու պաշտօնական անձերու։ Այս պատճառաւ տեղիս միքիթարբրգին գործին չէ եկած. կը լսենք թէ զայն հեռացնելու համար սկսեր է ջանքեր ալ ի գործ դնել։ Կը չնորհաւորենք Խնուսցիները սանկ կարող Առաջնորդ մը ունենալնուն համար։ Կը յուսանք թէ երկար ատեն պիտի պահեն զայն։

ԱՐՇԱԿ Կ. ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏ

նի Պ. Աբէլեանի հետ. միեւնոյն խրոխտ յարժամանակները ունի, միեւնոյն լիակատարք ձայնը, սակայն աւելի համակրելի ու աւելի անուշ չեշտերով։

Տիկին Մայսուրեան, Մասալէկի դերին մէջ, իր սիրահար երիտասարդին ըմբոստ գաղափարներովը կազմուած ու անոր խրոխտ նկարագիրէն խանդավառուած հերոսուհիին տիպարը շատ լաւ կրցաւ մարմնացնել. իր սիրահարին դէմ անիրաւ կերպով զրգռուած խուժանը հանդարտեցնելու ու անոնց նոր խանդավառութիւն մը տալու պահուն շատ եռանդագին էր. իր սիրածին դիակը տեսած, անոր պաղութիւնը զգացած և իր մէջը զաւակի մը բողբոջումը նախազգացած պահերուն պահանջուած հերոսական ոգին ունէր։ Տիկին Մայսուրեան՝ Տիկին Արմէնեանի և Օր. Ադամեանի հետ՝ մեզ համար արուեստագիտուհիի չքնաղ երրորդութիւն մը կը ձեւացնէ։ Ինք արուեստով գրեթէ միւսներէն բարձր, ամէնէն աւելի աւիւնոտ ու եռանդագին, չունի սակայն Տիկին Արմէնեանի քնքուշ ձայնը և Օր. Ադամեանի ջնորհալի չեշտերը. բաղատութիւն մը ընելով կրնանք ըսել թէ Տիկին Մայսուրեան աւելի կորով ունի, Տիկին Արմէնեան աւելի մեղմամղձութիւն, և Օր. Ադամեան աւելի ջնորհալութիւն մը։

Պ. Ցարութիւնեան իր գործատէրի տիպարին մէջ կրցաւ դնել գործաւորներու փճացումը չահագործող ու իր ընչասէր նկարագիրին առջեւ ամէն բան զոհող հարուստին հոգին. իր զաւակին լայն ու ազատ գաղափարները արհամարհող ու զայն իր անձնական կիրքերուն զոհաբերող հայր մը կրցաւ ներկայանալ. մանաւանդ վերջին զրոյցի պահերուն շատ յաջող էր։

Պ. Ահարոնեան իր ծերունի գործաւորի դերը կրցաւ բաւական լաւ արտայայտել։

Զորս-հինգ դերասաններու ցայտուն հանդամանքէն զատ, միւս դերակատարները անոնց հետ հաճելի միջոցակութիւն մը չէին ձեւացներ։

«ՕԹԷԼԷ ԱԿՈՍՏԱ»

Տիկին Մայսուրեանի խումբը իր երկրորդ ներկայացումը Գուշկովի «Ուրիէլ Ակոստա»ով տուաւ։ Ուրիէլ Ակոստա զարգացած հրեայ երիտասարդ մըն է, որ կ'արհամարհէ ռամիկ նախապաշարումները և հրէական կաշկանդուած հաւատալիքները իր հոգիին համար շատ նեղ կը գտնէ. իր գաղափարները խտացնող ու իր ազատ մտածումներուն թափքը պարունակող գիրք մը կը հեղինակէ, որ ընդհանուր գրգռութիւն առաջ բերելու պատճառ կ'ըլլայ. հրէական սինոգը կը բանադրէ Ուրիէլ Ակոստան ու կ'անիծէ, միեւնոյն ատեն կ'անիծէ զանոնք ալ որոնք սիրած են զայն կամ կը սիրեն։ Երիտասարդը կը սիրէ Ցուդիթը, հարուստ վաճառականի մը աղջիկը, որ արհամարհելով երիտասարդին վրայ թափուած անէծքն ու բանադրանքը իր կարգին կը շարունակէ սիրել զայն. երիտասարդն ալ անդրդուելի կը մնայ իր գաղափարներուն վրայ ու չուզեր պարտութիւն ցոյց տալ բարբարեներուն առջեւ։ Սակայն բանադրանքին հետեւանքով Ուրիէլի ընտանիքը ընդհանուր նախատինքի, թշուառութեան և անկումի կ'ենթարկուի, ու Եսթեր, երիտասարդին թշուառ կոյր մայրը, կուգայ կը պաղատի անոր իր գաղափարներէն հրաժարիլ ու զղջումի գալով ընտանիքը վերստաց փրճացումէն ազատել։ Ուրիէլի ներքին ներքին կռիւը սկսած է ալ. մէկ կողմէ իր մէջը կուսակուած գաղափարներու հակայ հեղեղ մը իր հոգին անդրդուելի կը դարձնեն, միւս կողմէ իր կոյր ու թշուառ մօրը զարհուրելի պատկերը իր մէջ տակնուվրայ կ'ընէ ամէն բան. ու վերջապէս կը վճռէ երթալ, զղջալ իր խօսքերուն վրայ, հրաժարիլ իր գաղափարներէն և անէծքը վրայէն հեռացնել։ Ու սոսկալի մղձաւանջներու և հակայ տագնապներու տակ կը տիպուտի զղջումի երկար բանաձեւ մը ստորագրել, որ բոլորովին հակապատկեր մը կը ձեւացնէ իր մաքուր գաղափարներուն հետ. ու վերջին ճիգ մըն ալ ընելով կը սկսի կարդալ զայն տաճարին մէջ հաւաքուած խուժանին առջեւ, ընկրկող չեշտերով ու ներքին զարհուրելի կռիւներէ մտրակուելով։ Բայց չի կրնար մինչեւ ծայրը չարունակել զայն, ու թուղթը կը նետէ մէկ կողմ, ու տաքերը գետին զարնելով կը գոչէ. «Եւ. սակայն կը դառնամ»։ Իր բանաձեւը ուրիշներ կը շարունակեն կարդալ սակայն, ու իր զղջումը կ'ընդունուի։ Մինչդեռ ինք սոսկալի նոսրներու տակ կը թողու տաճարը, անոնց Ցուդիթ հարսանեկան քօղերու տակ է արդէն. առանց իր ազատ կամքին ամուսնացուցած են զինքը, ու ան, չկարենալով տակալ այս հարուածին, թոյն կը խմէ։ Ուրիէլ Ակոստա հարսանեկան քօղերուն ու հնդաժամային գաղարումներուն ներքեւ կուգայ կը գտնէ զայն, ու մինչդեռ թոյնը իր զարհուրելի հետեւանքին կ'ենթարկէ Ցուդիթը, ինք ալ վերջին յուսահատութեան մը մէջ, անձնասպան կ'ըլլայ։

Խաղը ընդհանուր առումով բաւական լաւ անցաւ. սակայն, ինչպէս ըսինք արդէն, կարողութիւն ներդաշնակութիւն մը չեն կազմեր բոլոր դերակատարները ալ։

Պ. Զարիֆեան, Ուրիէլ Ակոստայի դերով, կաշկանդուած հաւատալիքները արհամարող ու մոլեռանդ նախապաշարումները քամահրող երիտասարդին բնական տիպարն էր որ կ'ապրէր, իր մօրը սիրոյն ու իր ազատ գաղափարներուն մինչեւ մղուած կռիւը կրցաւ շատ լաւ պատկերացնել. իր զղջումի արտասուած ու զղջումին հակահարաւորը զգացած պահուն շատ յաջող էր։

Տիկին Մայսուրեան, Ցուդիթի դերին մէջ ալ, միշտ կորովի, միշտ խրոխտ ու միշտ զգայուն էր։

Պ. Ցարութիւնեան մոլեռանդ գաղափարներով զինուած ու ազատ գաղափարները իրենց սպանին մէջ խեղդել ուզող խրոխտ ու հպարտ բարբարեների դերը շատ լաւ կրցաւ անձնաւորել։

Պ. Ահարոնեան ծերունի բարբարեների դժուարին դերին մէջ պէտք եղած տպաւորութիւնը թողուց. ծեր տիպարները արտայայտելու մեծ ընդունակութիւն ու կարողութիւն ունենալ կ'երեւի։

Տիկին Մելիքեան, Լսթերի դերով, կոյր ու խեղճուկ մօր մը տիպարը շատ յաջող կերպով արտայայտեց։

Բերա ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՍԸՐ ԷՏՈՒԱՐԴ ԿՐԷՅԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ, երկուշաբթի օրը, նաւային Խորհուրդին նախկին անդամ Պ. Ա. Լի, ընդդիմադիր կուսակցութեան պետ Պ. Պալֆուրի անունով, պարսաւանքի բանաձեւ մը ներկայացուց կառավարութեան նաւային քաղաքականութեանը համար։ Արտաքին գործոց նախարար Սըր Լտուարտ Կրէյ ըսաւ թէ ընդդիմադիր կուսակցութեան բանաձեւին նպատակն է մղելու կառավարութիւնը որ խոյսն հրաման տայ նոր ձեւով ուժ զրահաւոր չինելու համար։ Սըր Լտուարտ Կրէյ յիշեց թէ գերմանական ծրագիրը նոր կացութիւն մը առաջ բերած է Անգլիոյ համար, վասն զի այդ ծրագիրը երբ աւարտի, Դերմանիա մինչեւ հիմա եղածներուն ամէնէն զօրաւոր նաւատորմը պիտի ունենայ։ Ասոր հետեւանքը այն է որ Անգլիա հարկադրուած է իր նաւատորմը ամբողջովին վերաշինելու։ Նախ պէտք է ապահովել որ Անգլիա ունենայ շուտով շինելու միջոցները և կառավարութիւնն ալ ճիշդ այդ խնդրով կը զբաղի։ Սըր Լտուարտ Կրէյ ձեռք առաւ անգլիական դիւանագիտական յարաբերութեանց խնդիրը, և յիշելով Լտուարտ թագաւորին՝ Պերլին և Վիլհելմ կայսեր ալ Լոնտոն ուղեւորիլը, յարեց.

«Ո՛րքան ատեն որ Ալճէզիրասի մէջ գոյութիւն ունեցող պատուերը կրնար նորէն կանգնուիլ, մինչեւ մէկ ատենուան վհատութեան զգացումներ ունէինք, վախնալով որ մի՛ գուցէ հիմնական բարեքմտութիւը դէպի ետ նետուի սուր ձեւի, մը սակ ներկայացող Մարոքի խնդրով։ Այդ երկուքը անհետացաւ Դերմանիոյ ու Ֆրանսայի միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ։ Երկու բաներ, երկու ծայրայեղ բաներ, կրնան կռիւ մը առաջ բերել։ Ատոնց մէկը պիտի ըլլայ մեր կողմէ փորձ մը՝ Գերմանիան չեզոքացնելու համար։ Կռիւ առաջ բերելիք բան մը պիտի ըլլայ նաեւ Անգլիոյ չեզոքացումը, չեզոքացում մը՝ ցամաքային մէկ քանի մեծ տերութիւնց կողմէ, Եւրոպայի ցամաքային քաղաքականութիւնը տիրելու և կամ զայն վարելու համար (Մապեր)։ Սակայն չեզոքացման ու տիրապետութեան այդ երկու ծայրերուն միջեւ կայ մեծ ճամբայ մը որուն մէջ երկու ազգերը կրնան միասին քալել կատարեալ բարեկամութեամբ։»

Սըր Լտուարտ Կրէյ յետոյ խօսեցաւ այն մտադրութեանց վրայ զորս Դերմանիա յայտնեց Անգլիոյ կառավարութեան։ Այդ յայտարարութիւնը, որ բերանացի եղաւ, կ'ըսէ թէ Դերմանիա մտադիր չէ փութացնել նաւային շինութեանց իր ծրագրին կիրառումը և թէ 1912 տարին աւարտելէ առաջ Տրեսնոթի ձեւով զրահաւոր ու յածաւորակ պիտի չունենայ։ Անցեալ յունուարին Սըր Լտուարտ Կրէյ ծանոյց դերման կառավարութեան թէ անակնկալ մը պէտք չէ ըլլայ երբ անդլիական նաւային վարկերը մեծապէս աւելնան, քանի որ, Անգլիոյ կառավարութեան ստացած տեղեկութեանց նայելով, Դերմանիոյ նաւային ծրագրին կիրառումը փութացուցած է։ Արտաքին գործոց նախարարին այս յայտարարութենէն ետքը Երեսփ. Ժողովը 135ի դէմ 353 քուէով մերժեց պարսաւանքի համար առաջարկուած բանաձեւը։

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Նորտ Տոյչ Ալկեմայնէ Զայդունկ իբրև առասպել կը նկատէ այն լուրերը թէ Պոսնայի ու Հէրսէգի կղզման մէջ վերջերս Ռուսիոյ կողմնակալութիւնը արդիւնք եղած ըլլայ Դերմանիոյ մէկ ճնշումին, վասն զի սպառնացեր է զօրահանութիւն կատարել։ Դերման թերթը կ'ըսէ.—«Ռուսիա, որոշած ըլլալով որ տէրութիւնները գործեն Պելկրատի մէջ, Դերման կառավարութիւնը, Դերմանիոյ ու Ռուսիոյ միջեւ գոյութիւն ունեցող աւանդական ու բարեկամական յարաբերութեանց համապատասխան եղանակով, Ռուսիոյ առաջարկեց աւելի հաստատուն հիմ մը տալ այդ գործին, հանանելով Պերլինի դաշնադրութեան 25րդ յօդուածին բարեփոխութեան։ Մեծ տէրութիւններէ իւրաքանչիւրը իր հաշուոյն պիտի յայտնէր այդ հաւանութիւնը. այդ կերպով Սերպիա պատրուակ մը պիտի չունենար իր տեղի տալու մերժումը հիմնելու տէրութեանց ընթացքին վրայ՝ կղման խնդրոյն հանդէպ։ Կարծիքներու այդ փոխանակութեան արդիւնքը այն եղաւ որ Ռուսիա հաւանեցաւ Դերմանիոյ առաջարկութեան՝ ներշնչուած լաւագոյն մտադրութիւններէ։ Պ. Իզվոլսքիի համար անվիճելի արժանիք մըն է լաւ ճանչցած ու գնահատած ըլլալը այդ առաջարկութեան բոլորովին խաղաղասէր և բարեկամական հանդամանքը, առաջարկութիւն մը որուն միւս տէրութիւններն ալ հաւանեցան առանց վարանելու։ Գործելու այս եղանակը ցոյց կուտայ թէ բնաւ պատճառ մը չկայ կասկածելու որ Դերմանիա սպառնացած և Ռուսիա ալ տեղի տուած ըլլայ։ Հոն ուր սպառնալիքի հետքը չկար, տեղի տալու պատճառ մըն ալ չէր կրնար ըլլալ։»

—Ցրեմսֆնպպաք և Նոյե Ցրայէ Բրեսէ կ'ըսեն որ Պելկրատի մէջ Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ ու Ռուսիոյ դեսպաններուն ըրած յայտարարութիւնները ծանուցագրին ուրագրիծը սեպ կառավարութեան յանձնուելուն առթիւ, Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կառավարութեան մէկ յայտարարութիւնը չեն։ Այդ տէրութեանց ներկայացուցիչները միայն Սերպիոյ հաղորդած են ծանօթ զգացումները ո՛չ միայն Վիեննայի իրաւունքի շրջանակներուն, այլ ամբողջ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ ժողովրդեան՝ Սերպիոյ մասին։ Աւելորդ է ըսել որ Աւստրիա-Հունգարիա բնաւ անհրապատ մտադրութիւն մը չունի Սերպիոյ նկատմամբ, որով Պելկրատի դեսպանները պատճառ մը չունէին այդ տեսակ յայտարարութիւն մը ընելու։

ՌՈՒՍԻՈՅ ՏՈՒՄԱՅԻՆ ՄԷՋ

Ռուսիոյ Տումային մէջ, առջի օրը, վիճաբանութիւն կատարուեցաւ բանակին եւմացոյցին վրայ։ Մեծ զրգռութիւն կը տիրէր, վասն զի զանազան առնարանաներ արտաքին քաղաքականութեան վրայ խօսեցան։ Ծայրագոյն աջակողմեան Բուրիշքեվիչ պարոնց վերջին օրերու դէպքերուն առաջ բերած սուգի զգացումները, խօսեցաւ նաեւ Ռուսիոյ համար ազգային սառնացումին վրայ։ Ըսաւ թէ Ռուսիոյ ենթարկուած այդ «երկրորդ Զուշիմա»ին պատասխանատուութեան մեծ մասը կը պատկանի Տումային մեծամասնութեանը, որ աչխարհի ծանոյց ռուս բանակին անբարեականութիւնները։ Պ. Բուրիշքեվիչ յայտարարեց թէ աւստրեհունգարական զինուորական կցորդը վերջերս իր կառավարութեան դրկեր է տեղեկագիր մը՝ Ռուսիոյ զինուորական տարութիւնը վրայ և ասոր հետեւանքովն է որ սկսան յայտնուիլ կարգ մը գրգռիչ արարքներ Ռուսիոյ մասին։ Ռուսիա տեսակ մը վերջնագիր ստացած էր, ինչ որ նախընթաց օրինակը չունի ռուս կայսրութեան զինուորական պատմութեան մէջ։ Աջակողմեն Պ. Պոպրիճաքի բաւ թէ դեռ ժամանակը եկած չէ Ռուսիոյ սուգը յայտնելու՝ վերջին դէպքերուն հետեւանքով։ Երեսփոխանը յարեց.—«Պէտք է մեր ակռաները սեղմելով աշխատինք, ինչ որ լաւագոյն պատասխանը պիտի ըլլայ Ռուսիոյ թշնամիներուն և բարեկամներուն։ Մայրագոյն ձախակողմէն Պ. Մարքով, արտաքին քաղաքականութեան վրայ խօսելով, քննադատեց ֆրանսական բանակը, որ իր սպաներուն ռամկավարանալովը այն տեսակ սատար մը եղաւ, որուն վրայ կարելի չէ վստահիլ։ Այս խօսքերը մեծ աղմուկ առաջ բերին։ Ատենապետը ի կարգ հրաւիրեց Պ. Մարքովը՝ ֆրանսական բանակին նկատմամբ այդ նախատական խօսքերը ըսած ըլլալուն համար։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Գրական քննադատ Պ. Ռընէ Տումիք և բանաստեղծ Պ. Ժան Էքքա անդամ ընտրուեցան Ֆրանսական Ակադեմիին։

—Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովը առաջին ընթերցումով ընդունեց զինուորական ատեաններու բարեկարգման ծրագիրը։

—Ցունաստանի Թագաւորը Պ. Ռալիի յանձնեց նոր նախարարութեան կազմութիւնը։ Պ. Ռալլի 24 ժամ պայմանաժամ ուզեց. նաեւ ապահովութիւններ թէ Թագաւորը, եթէ պէտք ըլլայ, պիտի հրամայէ Երեսփ. Ժողովին լուծումը։ Հանրային կարծիքը նպաստաւոր է Պ. Ռալլիի, որ իբրեւ միակ կարող մարդը կը նկատուի ներկայ դժուարին կացութեան մէջ։ Ամբողջ մամուլը այն կարծիքը ունի թէ նախարարական տագնապը արդէն կը դուշակուէր գործերու ընդհանուր թուլացման հետեւանքով։

—Ռուսիոյ կայսրը, հինգշաբթի, Զարսքոյէ-Սելոյի մէջ ընդունեց երկու սուլկար նախարարներ՝ Պ. Պ. Բարիրովով ու Սալապասչէվ։

—Դահիրէէն առջի օրուան թուականով կը հեռագրեն թէ մամուլի օրէնքը բուռն յուզում մը առաջ բերած է։ Ազգայնական կուսակցութիւնները բաղմաթիւ միդինկներ կազմակերպած են։ Զինուորական լուրջ միջոցներ ձեռք առնուած են։

—Թուրքիոյ կը հեռագրեն թէ կինոթերակղզիին բացերը ընդհարում մը տեղի ունեցեր է ընդծովեայ չղեցեաւի մը և երկեայտ առագաստանաւի մը միջեւ։ Առաջինը մեծապէս վնասուեր է։ Երկկայմը ջուր առնելով ընկղմելու վրայ էր, սակայն կարելի եղեր է աղատել։

—Հիմնդշաբթի առտու Զէբէիլճ Ա. սաւառնակը, ուր կը գտնուէին Զէբէրլին կոմսը և Շերէրլինկ հրամանատարը, ճամբայ ելաւ դէպի Միւնիխ։ Օդը նախ անդնդատ էր, բայց քիչ ետքը հանդարտեցաւ։ Ժամ 9ին Զէբէիլճ հասաւ Թէրէզիայի բարձրերը՝ Միւնիխի մօտ, ուր ժամանակ մը շարժումներ կատարեց, յետոյ դէպի Միւնիխ դնաց. հոն կը սպասէին խնամակալ իշխանը և արքայական դերդաստանին անդամները, բայց սաւառնակը ի զուր աչխատեցաւ վար իջնելու, հարաւային արեւմտեան քամի հով մը դէպի արեւելք քչեց զայն։ Օդաչուներու խումբ մը զրկուեցաւ անոր օգնութեանը. կէս օրէն երեք ժամ ետքը Զէբէիլճ վար իջաւ Տինկոլֆինկի մօտ։

ԲԱՄՊԱԿԻ ԻՒՂԵՐԸ

Վերջերս օսմ. մամուլին մէջ յօդուածներ հրատարակուեցան Ամերիկայէն կամ ուրիշ տեղերէ բերուած բամպակի իւղերու վրայ։ Այդ մասին մեզի զրկուած է հետեւեալը, զոր կը հրատարակենք, օսմ. չահերուն նկատմամբ անաչառ հոդածութիւն մը ունենալուս համար։ Անչուշտ օսմ. հանրութիւնը գնահատելով իմդրոյն կարեւորութիւնը, սոսրեւ եղած հրատարակութեան հիմնաւոր ըլլալը պիտի ըմբռնէ.

«Բամպակի իւղի զտիչները իրաւամբ իրար անցած են, տեսնելով որ իրենց արտադրութիւնները ատենէ մը ի վեր բուռն յարձակումներու ենթակայ կ'ըլլան անձնական բացայայտ չահերու պատճառաւ, և այդ բանին կ'աջակցին լրագիրները, որոնք սխալ տեղեկութիւններ կը հրատարակեն։ Այդ յարձակումները բոլորովին սխալ կարծիքի մը վրայ հիմնուած են, որուն համաձայն, բամպակի իւղերը կը վնասեն առողջութեան. մնաց որ՝ ուսեալ դասակարգը համակարծիք չէ։ Բամպակի իւղը, երկար տարիներէ ի վեր, իբր մնուցիչ պարէն ճանչցուած է. իր ֆիզիքական ու քիմիական յատկութիւններով՝ ձէթին և սեղանի ու խոհանոցի համար գործածուած ուրիշ բուսական իւղերուն կարգը դասուած է։ Բամպակի իւղը, զոր Հիւսիսային Ամերիկա մեծ քանակութեամբ կ'արտադրէ, Մ. Նահանգաց, Անգլիոյ ու Արքանայի մէջ կը պատրաստուի և կը ծախսուի կառավարական հսկողութեամբ։ Այդ հսկողութիւնը կը կատարուի պաշտօնապէս կարգուած քիմիագէտներու և փորձագէտներու կողմէ։ Վերլուծումներէ և մանրաղնին քննութիւններէ յետոյ համամիտ գտնուած են թէ բամպակի իւղը, բամպակի հունձէն ելած (այսինքն կատարելագործուած միջոցներով), իսկապէս առողջապահական եւ յանձնարարելի մնունդ մըն է իր մնուցիչ յատկութիւններուն, իր քաղցրութիւնն և բացարձակ մաքրութեան պատճառաւ։ Բամպակի իւղը (Ամերիկայի մէջ մանաւանդ) կը ճմլեն, կը զտեն, կը մաքրեն, մէկ խօսքով այնչափ լաւ կը զտեն որչափ չեն ըներ ձէթի իւղին համար։ Առողջարար և բաղդատաբար ածան եղող այս մնդղէնը, չնորհիւ իր անվիճելի յատկութիւններուն, բոլոր հրապարակներու վրայ լաւ ընդունելութիւն գտած է։ Օսմ. հանրութիւնը պէտք է ուրախ ըլլայ որ այդպիսի ընտիր արտադրութիւն մը ածան գնով կը ծախսուի և տեղական սպառում կը գտնէ այն միջոցին, երբ վար տեսակէ տեղեր ձէթեր կը ծախսուին սուղ գներով (արդիւնք ապրանքի նուազութեան), աղէտ մը դառնալով ժողովրդեան գլխուն։ Ո՛չ մէկ բան աւելի յստակօրէն ի վեր կը հանէ քիչ մը վերը յիշուած փաստերուն արժէքը քան սա լուրը թէ բամպակի իւղերուն ազատ մուտքը մայրաքաղաքին մօտակայ մէկ նաւահանգիստը քանի մը օր դժուարութեան մատնուած է և ներածիչները չեն կրցած իրենց ապրանքները քաշել, առողջապահական տեսակէտով վնասակար ըլլալու անհիմն երկիւղներուն պատճառաւ։

Զեռք առնուած այդ միջոցը հիմնուած է բամպակի իւղին ընծայած բաղմաթիւ առաւելութեանց վրայ, միացած իր բացարձակ զտութեան. մանաւանդ ինչպէս քաղաքին փողոցներուն մէջ աղաղակած են թէ բամպակի իւղը, իսկապէս բուսական բաղադրութիւն ունեցող, իրաւամբ կրնայ մնդղէն մը նկատուիլ։ Նախորդ յայտարարութիւնները կը հաստատուին կատարուած վերլուծումով մը, որուն արդիւնքը աւասիկ.

«Մանրաղնին վերլուծումի մը ենթարկած ըլլալով բամպակի զանազան տեսակներ, ամրան և ձմրան տեսակ, որոնք մեր երկիրն ալ ներածուած են, կը վկայեմ թէ առողջութեան վնասակար ոչ և է նիւթ չեն պարունակեր, և ընդհակառակը չատ դիւրամարս են, քանի որ սթէարինը հանուած է մէջէն։ Հաճ ալ լաւ է։»

ՏՕԹԹ. ՍԻՆԿՐՈՍ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԵՒԼՈՊՈԼԻՍ բանակցութիւնները երէկ սկսան։ Նախապէս որոշուած էր այդ բանակցութիւնները Եպարքոսին ապարանքին մէջ կատարել, սակայն յետոյ յարմար դատուեցաւ որ Բ. Դրան սէջ տեղի ունենան, որով երէկ, ուրբաթ ըլլալով հանդերձ, արտաքին գործոց նախարար Ռիֆաթ փաշա, արտաքին թղթակցութեանց քարտուղար Նուրի պէյ և Պուլկարիոյ առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարար Պ. Լիաբչէվ ու արտաքին գործոց նախարարութեան դիւանապետ Պ. Միլչէվ հաւաքուեցան եպարքոսական պաշտօնարանին մէջ։ Խորհրդակցութիւնները սկսան ժամ 8ին և տեւեցին մինչեւ ժամ 11 1/2։ Ներկայ էր նաեւ պուլկարական գործակալարութեան թարգման Պ. Բոբով։ Այդ խառն յանձնաժողովը զբաղեցաւ Պուլկարիոյ մէջ իւլմիներուն իրաւանց պաշտպանութեան, Պուլկարիոյ մէջ գտնուած վագի կալուածներու, առողջապահական տուրքերու, նաւահանգիստներու և փարոսներու վերաբերեալ խնդիրներուն նախնական խորհրդակցութեամբը։ Խորհրդակցութեանց միջոցին կարգացուեցաւ նաեւ Պուլկարիոյ կողմէ պատրաստուած յայտագիրը՝ Բեւդերպուրկի մէջ Թուրքիոյ ու Ռուսիոյ միջեւ կնքուած բրդոքոլին նկատմամբ։ Խառն յանձնաժողովին երկրորդ նիստը երեքշաբթի օրը տեղի պիտի ունենայ։

—Բարիզէն կը ծանուցուի թէ Պուլկարիա ծանուցագիր մը տուած է տէրութեանց՝ իր անկախութեան վաւերացումը պահանջելով։

—Ցերտինանտ Թագաւորին մասնաւոր քարտուղար Պ. Տոպրովիչ, որ Կ. Պոլիս եկած էր, երէկ իրիկուն Սոֆիա վերադարձաւ։ Կ'ըսուի թէ քաղաքական որ և է պաշտօն չունէր։

ԱԲԵՍՓՈՒՆԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ.— Օսմ. Մ. և Ց. Քոմիտէն վախնանեալ Մանիսաղատէ Բէֆիք պէյի տեղ Կ. Պոլսոյ երեսփոխանութեան ընտրելի նշանակած է արտաքին գործոց նախարար Ռիֆաթ փաշան։ Թանին այդ առթիւ կ'ըսէ.—«Ռիֆաթ փաշա գործունեայ, պարկեշտ ու կարող դիւանագէտ մըն է։ Թէեւ Օսմ. Մ. և Ց. Քոմիտէին չի պատկանիր, սակայն նոյն Քոմիտէին, որ ամէն բանէ առաջ երկրին ու հայրենիքին շահերուն վրայ կը մտածէ, Ռիֆաթ փաշայի յաջողութիւնը փափաքող է։»

ՅԻՒԼԻՍԻ ԴԵՍՊԱՆԸ.— Սղանssurs կը ծանուցանէ թէ Կ. Պոլսոյ ֆրանսական դեսպան Պ. Քոնթան մայիսին արձակուրդով Ֆրանսա պիտի ուղեւորի և այլ եւս Կ. Պոլիս պիտի չվերադառնայ։

ՁԷՄԻԼ ՄՈԼԼԱ.— Սէրպեսդի կ'ըսէ թէ Իւրանիզատէ Ձէմիլ Մոլլա պաշտ հրաւիրուելով Սուլթանին ներկայացեր է։

ԱՀՄԷՏ ՐԻԶԱ ՊԷՅ, Երեսփ. Ժողովին առնուապետը, անցեալ օր, պաշտ երթալով մէկ ժամու չափ տեսակցեցաւ Սուլթանին հետ և արժանացաւ կայս. մեծարանքներու։

ՍԷԼԱՄԼԸՔԻ արարողութեան միջոցին, երէկ, Եպարքոսը Սուլթանին դիմացը նստած էր կառքին մէջ։

ԱԶԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան քարտուղարը կը ծանուցանէ թէ Մանիսաղատէ Բէֆիք պէյի տեղ նոյն կուսակցութեան կ. Պոլսոյ երեսփոխանութեան ընտրելին է Իզմամի խմբագրապետ Ալի Ռէմալ պէյ։

ՍԻԼՄՏԱԿԱՆ ՊՆԻՆԻՉ.— Կ'ըսուի թէ Թունուսի ֆրանսական ելմտական քննիչը օսմ. ծառայութեան մէջ պիտի առնուի։ Այդ քննիչը Թունուսէն Բարիզ երթալով Պ. Շաուլ Լօռանի հետ պիտի տեսակցի և յետոյ ուղղակի Կ. Պոլիս պիտի գայ։ Պալտօն պիտի ունենայ քննել նահանգներու հասոյթները և պետական պաշտօնարաններու, Հանրային Պարտքի վարչութեան ու Ռէգիի ելմտական գործառնութիւնները։

ՊՈՒԼԿԱՐ լրագիրները կ'ըսեն թէ Ցունաց Պատրիարքարանին բողոքին վրայ եւս առնուեր է այն որոշումը որով պուլկար մետրապոլիտներու փոխանորդները ներկայ պիտի գտնուէին Իտարէի ժողովներուն։

ՋՕՐԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Ծանուցուեցաւ թէ Այտընի նահանգին պահեստի զինուորները զէնքի տակ կը կոչուին Մակեդոնիայի բանակին համար։ Ատոնցմէ 2250 հոգի արդէն Սելանիկ ժամանած են, բայց մէկ քանի օր մարդանք կատարելէ ետքը իրենց տեղերը պիտի վերադառնան, վասն զի զօրահանութեան հրամանը ետ առնուած է։

ՑՈՒՆՆԱՑ Պատրիարքին խնդիրը տակաւին չկարգադրուեցաւ։ Սինոդին և խառն ժողովին համագումար նիստը երէկ տեղի չունեցաւ, վասն զի Սինոդին անդամները չներկայացան. արդէն հինգշաբթի օրը ծանուցած էին Պատրիարքին թէ նոյն ժողովին պիտի չմասնակցին, որովհետեւ ներկայ պարագաներուն մէջ չեն ուզեր որ պատրիարքական տագնապ մը տեղի ունենայ։ Նիստը գումարել կարելի չըլլալով, աչխարհական անդամները Պատրիարքին հետ երկար խորհրդակցութիւն մը կատարեցին կացութեան վրայ. մէկ քանին յետոյ տեսակցեցան սինոդականներուն հետ, խնդրելով որ չպնդին իրենց տեսակէտին վրայ, որ է Երուսաղէմի Ցունաց Պատրիարքին ու հակառակորդներուն հաշտութիւնը կատարուած իրողութիւն մը նկատել, մինչդեռ Պատրիարքը հակառակը կը պնդէ։

ՊՈՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՏՈՒՆԵՐԸ.— Երեսփ. Ժողովին մեծամասնութեան և դաշիին կողմէ ընդունուեցաւ Պ. Շաուլ Լօռանի առաջարկութիւնը՝ հատուցումներ ընելու իբրեւ աւելորդ պաշտօնէ դադրած պետական պաշտօնատարներուն։ Ատոնց ամսաթոշակին և ծառայութեան տեւողութեանը համեմատութեամբ դրամական հատուցումներ պիտի ըլլան։ Տարիքոտները հանգստեան պիտի կոչուին։ Պաշտօնի ընդունուածներն ալ մրցման քննութեան պիտի ենթարկուին։ Պետութիւնը օրինակի համար եթէ մէկ միլիոն օսկիի հատուցում վճարէ, հինգ տարիէն պիտի կրնայ իր պարտքը հատուցած ըլլալ. նաեւ այդ ժամանակամիջոցին հարուրին վաթսուն խնայողութիւն մը ըրած պիտի ըլլայ՝ պետական բոլոր պաշտօնատարներուն ամսաթոշակներէն։ Մինչդեռ անոնց թիւը պիտի զեղչուի։ Անգլիացիները Եգիպտոսի մէջ մեծապէս յաջողցուցին գործելու այդ եղանակը։

ԿՈՂՈՊՏՈՒԱՆ ԿԱՂՈՒԱԾՆԵՐԸ.— Ելմտական պաշտօնարանին մէջ կազմուած յանձնաժողովը դատ բացաւ այն մեծամասներուն դէմ որոնք բռնապետական չրջանին մէջ ծրիաբար տիրացած էին մանչիլ մնացած վագի կալուածներու։ Այդ մեծամեծները չեն պատասխանած յանձնաժողովին հրաւէրին՝ զայն Էվգաֆի նախարարութեան վերադարձնելու համար։ Ցանձնաժողովը նաեւ ատոնցմէ կը պահանջէ մինչեւ հիմա գանձուած հասոյթներուն գումարները՝ տոկոսներով հանդերձ։ Այդ կարգի մեծամեծներու թիւը յիսունի կը հասնի։

ՇԵՐԻԱԹ Ն'ՈՒԶՆ.— Այսօր ժամը 8ին մեծ միթինկ մը տեղի պիտի ունենայ Սուլթան Ահմէտի հրապարակին վրայ։ Միթինկին կազմակերպիչներն են սօֆիաները, որոնք պիտի պահանջեն որ Շերիի օրէնքը գործադրուի, քանի որ Երեսփ. Ժողովը երեք ամսուան միջոցին բան մը չէ ըրած։ Ատոնք չեն ուզեր Երեսփ. Ժողովը մտիկ ընել և կ'ըսեն թէ կառավարութիւնը չափազանց տկարացած ու անկարող ըլլալուն, Պետութիւնը կործանման անդունդին եզերքը հասցուցած է։ Սօֆիաներու առաջնորդութեամբ թափորներ, այս առտու, Սուլթան Ահմէտի հրապարակը կ'ուղղուէին։ Թափորին առաջնորդողները կանաչ դրօշներ բռնած ու կանաչ ժապաւէններ դրած էին իրենց կուրծքին վրայ։ Գաւառներէ ուանց մէջ ալ այսպիսի միթինկներ կազմակերպուեցան յեսադիմականներու կողմէ, Շերիաթի գործադրութիւնը պահանջելու համար։ Հիմա ալ կարգը Կոլոյ եկած է։ Տեսնե՛նք ինչ վախճան պիտի ունենայ այս յեսադիմական շարժումը։

ԵԼԼՈՒԶԻ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ.—Եելլուզի բոլոր պահակազօրքերը Կ. Պոլսոյ զանազան զօրանոցները զրկուեցան և անոնց յանձնուեցին Կ. Պոլսոյ զինուորներէն ուրիշներ։ Եելլուզի այդ զինուորները հետզհետէ պիտի արձակուին։ Արաբ զինուորները երէկ չտարուեցան Սէլամլըքի արաբոլութեան։

ՖՐԱՆՍԵՑԻ ԴԵՍՊԱՆԸ.— Սղանssurs կը ծանուցանէ թէ Կ. Պոլսոյ ֆրանսական դեսպան Պ. Քոնթան մայիսին արձակուրդով Ֆրանսա պիտի ուղեւորի և այլ եւս Կ. Պոլիս պիտի չվերադառնայ։

6ԵՐԴ ՕՕԴՈՒԱԾԸ.— Պերլիներ

Այս յառաջաբանէն յետոյ, դառնալով աւելի առջի դէպքերուն, նախորդ Եպարքոսը կ'ըսէ որ Թէեւ Սահմանադրութիւնը չառ բացայայտ չըլլայ ան իրաւունքի մասին զոր Երեսփ. Ժողովը ունի Եպարքոսը և Նէյլիւլիսլամը կանչելու բացատրութիւն ուզելու համար, սակայն երկիրը իրապէս սահմանադրական ճամբով մը տանելու անկեղծ նպատակով ինք անձամբ ներկայացեր է Ժողովին՝ առաջին անգամ կանչուելուն, և Դանչիֆին ծրագիրը պարզելով՝ վստահութեան արժանացեր է. սասնկով նախընթաց մը ստեղծելով։ Բայց այս նախընթացը պատճառ մը չէր ըսակայն որ նախարարները որոշուած օրերու և ժամերու երթային բացատրութիւն տալու։ Հակառակ ասոր, յունուար 29ի հինգշաբթի օրը, Երեսփ. Ժողովի ատենապետին կողմէ թէղեքրէֆ մը ընդունելուն՝ Քեամիլ փաշա որոշեր է ներկայանալ։ Բայց յաջորդ ուրբաթ օրը ուրա գնալանը տեսակցութիւն մը ուզած լլալով իրեն հետ պուլկարական խնդրին վրայ, Քեամիլ փաշա ծանուցեր է Խորհրդարանի ատենապետին թէ չորեքշաբթիէն առաջ չպիտի կրնար Ժողովին ներկայանալ, մինչեւ այն ատեն յոյժ կարեւոր խնդիրներ ունենալով զբաղելու։ Այդ միջոցին, Երեսփ. Ժողովին մէջ յուզում մը կը սկսի, և կէս օրէն ետքը Եպարքոսը երկրորդ նամակ մը կ'ընդունի հրաւիրող զինքը իսկոյն Խորհրդարան բացատրութիւն տալու։ «Որովհետեւ տարաձայն զրոյցները անհիմն էին և յուզում բնաւ չկար, պատասխանեցի թէ չորեքշաբթի պիտի գամ։ Նպատակս էր ժամանակ շահիլ մինչեւ այդ օրը որպէս զի կարենայի բաղձալի արդիւնք մը ձեռք բերել այն քաղաքական խնդիրներու մասին որոնք կապ ունէին կայսրութեան կենսական շահերուն հետ, հնչպէս նաեւ հայթայթել տոքիւմաններ որոնք հարցապնդման միջոցին ցոյց տրուելով պիտի ծառայէին Ժողովը համոզելու։ Երրորդ թէղեքրէֆ մը տուած բաւական յստակ պատասխանս ալ անբաւական դատուած ըլլալով, հեռագիր մը ստացայ զիս անմիջապէս և անպատճառ Խորհրդարան հրաւիրող՝ ուղղուած բացատրութիւնները տալու համար։ Առաջ բերուած պատճառներն էին թէ հասարակութեան և Խորհրդարանին մէջ յուզում կը տիրէր գահընկեցութեան սուտ զրոյցին բերմամբը, ինչպէս նաեւ նախարարական փոփոխութեան և մէկ քանի նախարարներու հրաժարման պատճառով, ինչ որ յոյժ անսրոյ կացութիւն մըն էր ստեղծած ուրկէ կը տուժէին երկրին ներքին ու արտաքին առկախ խնդիրները։»

Քեամիլ փաշա կ'ըսէ թէ հասարակութիւնը ընաւ յուզուած չէր, և գրգռութիւնը մինակ Երեսփ. Ժողովին մէջ կը տիրէր, թէ ատիկա դառ մըն էր իր դէմ նիւթուած իր հակառակորդներուն կողմէ, թէ կ'որոշէ չերթալ Խորհրդարան և նամակ մը կը գրէ յայտնելով որ եթէ Ժողովը ի նկատի չառնէր Սահմանադրութեան 38 յօդուածը, պատասխանատուութիւնը անոր վրայ կ'իյնար, թէ ինք կ'երթար հրաժարակիր Սուլթանին ներկայացնելու։ Փաշան ա՛լ պատասխան չէ ընդուներ, և Ժողովը անվստահութեան ծանօթ քուէն տուեր է։ Նոյն իրիկուն իսկ Երեսփ. Ժողովին ատենապետը քանի մը երեսփոխաններու հետ կայս. պալատ գացեր և՝ Քեամիլ փաշան դէռ հրաժարականը չը տուած՝ յայտներ է Սուլթանին թէ Եպարքոսին փոփոխութիւնը անհրաժեշտ էր։ Քեամիլ փաշա դառնօրէն կ'ըսէ թէ Եպարքոսական պաշտօնը Հիլմի փաշայի յանձնող Խաթիբ Հիւմայունին մէջ «Քեամիլ փաշայի անկումը անհրաժեշտ ըլլալով...» խօսքը դրուած էր, ինչ որ քանի մը քինախնդիրներու չարանենգ սադրանքները կը մատնէ եղեր։

Յետոյ Քեամիլ փաշա մէջ կը բերէ կատարուած նախարարական փոփոխութիւնները, և այն պարագան թէ ինք նոր նախարարներուն վաւերացումը Սուլթանին հաւանութեանը ենթարկած էր և ինք ապահով էր իր ընտրած նախարարներուն կարողութեանը վրայ։

«Յետոյ իմացայ թէ, կը շարունակէ Քեամիլ Փաշա, Նազըմ փաշայի պատերազմական նախարար անուանումը ամէնէն աւելի զայրոյթ պատճառած էր։ Արդարեւ այն օրը ուր այդ փոփոխութիւնը տեղի ունեցաւ, իրիկուան դէմ, Օսմ. Քամիթէէն Նազըմ պէյ աճապարանօք տունս եկաւ յայտարարելու թէ նախարարական այդ փոփոխութիւնը քուսանք պատճառած էր Քամիթէին, և հարցուց ինծի թէ ինչպէս կը համաձայնի առանց Քամիթէին հաւանութեանը դորձել։ Պարզապէս պատասխանեցի թէ կատարուած փոփոխութեան մէջ զարմանք պատճառելու բան մը չիկար։»

Յաջորդ օրը, հինգշաբթի, նախարաց Խորհուրդը ըստ սովորականին տեղի ունեցեր է։ Իրիկուան ժամը երկուքին Հիլմի փաշա հրաժարականը ղրկեր է Քեամիլ փաշայի։ ուրբաթ օրը դատական նախարարը հրաժարեր է, և շաբաթ օրն ալ Պետական Խորհուրդի նախագահը։ Այս հրաժարումներուն պատճառը՝ պատերազմական և ծովային նախարարներուն փոփոխութիւնն է եղեր։ Սակայն, եթէ նախարաց վերջին Ժողովին մէջ իր պաշտօնակիցները յայտնեն եղեր թէ պատերազմական նախարարին փոփոխութիւնը համաձայն չէր պետութեան շահերուն, Քեամիլ փաշա, կացութեան պատասխանատուութիւնը առանձինն իր վրայ առնել չուզելով, ինքն ալ պիտի հրաժարի եղեր։ «Բայց այս չէր ճշմարտութիւնը, կ'ըսէ Քեամիլ փաշա։ Նախարարներուն հրաժարումը առաջ բերուելուն նպատակն է ցոյց տալ ամէնուն թէ կացութիւնը խառնակ էր և այս կերպով պարարակ մը հայթայթել Խորհրդարանին։

«Պատերազմական նախարարին փոփոխութիւնը հարկադրող պատճառները բացատրելու համար պէտք է ըսեմ թէ Բոմիդէն և կարգ մը քաղաքային ու զինուորական պաշտօնատարներ ուզեցին միջամտել պետութեան գործերուն և հակակշիռ մը հաստատել գերագոյնէ գերագոյն չարժուումներէ վախնալով։ Բայց որովհետեւ կայսրութեան բոլոր տարրերը ջերմ խանդավառութեամբ ընդունած էին Սահմանադրութիւնը և ոչ ոք կը փափաքէր Բռնապետութեան վերադարձին, մեր զինուորներն իսկ երդուած ըլլալով պաշտպանել Սահմանադրութիւնը իրենց արեամբը, առանկ հակակշիռ մը անտեղի էր։»

Քեամիլ փաշա կը յայտնէ թէ քամիդէին միջամտութիւնը կառավարութեան գործերուն, յաճախ չէզոքացուցած է կառավարութեան ճիգերը։

Նախորդ Եպարքոսը իրաւամբ դիտել կուտայ թէ բոլոր գաւառներուն մէջ կազմուած քամիդէները կառավարութեան գործերուն խառնուելով կը տկարացնեն գործադիր իշխանութեան ազդեցութիւնը և կը վնասեն հանրային բարեկարգութեան, և թէ Ա., Բ. և Գ. զօրաբանակներուն սպաներուն մէջ ծագած վէճը, — քանի որ անոնք երկու մասի բաժնուած են, Քամիթէին կուսակիցները և չէզոքները, — զինուորական կարգապահութիւնը ջնջած ըլլալով, ժամանակ էր որ զինուորականները դարձէին քաղաքականութեամբ զբաղելէ և յարգէին նուիրապետութիւնը, և պատերազմական նախարար Ալի Ռիզա փաշա որուն պարտքն էր այս գործը ի գլուխ հանել, չէ կրցեր իր հրամանները յարգել տալ։

Եղած զեկոյցներուն ու հրահանգներուն կարեւորութիւն չէին ընծայեր Բոմիդէին պատկանող սպաները։ Միւս կողմէ՝ զինուորականներ քաղաքական ճառեր կ'արտասանէին զանազան հանդիսութեանց առթիւ և զինուած կ'ելլէին բեմը, ինչ որ զինուորական կարգապահութեան չի պատշաճիր։ Քեամիլ փաշա կ'ըսէ թէ այդ վտանգուած կարգապահութիւնը փրկելու և բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար էր որ պատերազմական նախարար անուանած էր Նազըմ փաշան, որուն կարողութիւնները հանրածանօթ են, և որ կրցած է Բ. զօրաբանակը բարեկարգել երկու ամսուան մէջ։ Սակայն Մ. և Ց. Օսմ. Քամիդէն, իր ազդեցութիւնը պահելու համար, հարկադրած է որ Քեամիլ փաշայի պաշտօնակիցները հրաժարին և դահլիճին տապալումը պատրաստած է, Երեսփ. Ժողովը իր կամքին տակ ընկճելով։ Քեամիլ փաշա իր յիշատակագրին մէջ կը բացատրէ թէ ի՛նչպէս Բոմիդէն սկսած է հակառակիլ իրեն։ Նախորդ Եպարքոսը կ'ըսէ թէ Բոմիդէի անդամներուն բոլոր փափագները կ'իրագործուէին։ Իրիկուն մը, Խորհրդարանի գումարումէն երկու չաթի առաջ, Օսմ. Քամիդէէն հաղարապետ Իսմայիլ Հագգը պէյ և Բահմի պէյ իմաց կուտան Քեամէլ փաշայի թէ Լոնտոնի Պալքանեան Բոմիդէէն անդամներ Պոլիս եկած ըլլալով, իր ապարանքին մէջ ճաշելու հրաւիրեր զանոնք։ Քեամիլ փաշա այն ատեն դիտել տուած էր թէ չճանչցած մարդիկը չէր կրնար իր տունը հրաւիրել ճաշի։ Հագգը պէյ և Բահմի պէյ, բարկացած, կ'ատնեն կը քաշեն, և այդ գիշեր ժամը 4ին պալատ երթալով, սենեկապետի մը կ'ըսեն. «Սուլթանին անմիջապէս ըսէք որ պետութեան կենքը առնէ Մեծ-Եպարքոսէն։ Հակառակ պարագային, վաղը, ջոկատի մը գլուխը անցած, Բ. Դուռը պիտի երթանք, Մեծ-Եպարքոսը դուրս հանելու համար։ Մնաց որ՝ իր պաշտօնանկութիւնը պիտի որդուի Խորհրդարանին մէջ։» Սենեկապետը կը պատասխանէ. «Ատատուոյ սիրոյն, կարելի՞ է գիշերուան այս ժամուն Սուլթանին հետ խօսիլ այդ գործին վրայ։ Վաղը եկէք և իրեն պարզեցէք խնդիրը։» Յաջորդ առտու, Հագգը պէյ ու Բահմի պէյ Նորէն Պալատ կ'երթան, այս անգամ ուրիշ սպայի մը հետ։ Սուլթանին հետ կատարուած տեսակցութեան ատեն Քեամիլ փաշա ալ ներկայ էր։ Ատոնց դիտել կը տրուի թէ առջի գիշերուան դիմումը անպատճառ էր և թէ Եպարքոս մը չի կրնար պաշտօնակ ըլլալ Սահմանադրութեան համաձայն, եթէ բանաւոր պատճառ մը չկայ։ Քեամիլ փաշա կը յայտարարէ թէ ո՛չ փառքի և ո՛չ ալ անձնական շահու համար էր որ կը վարէր նախ արարապետի պաշտօնը։ Այդ յայտարարութեան վրայ՝ Բոմիդէին մարդիկը առանց պատասխան տալու կը մեկնին։ Սուլթանը կը հրամայէ որ Եպարքոսը հիւրընկալէ Պալքանեան Բոմիդէին մարդիկը։ Քեամիլ փաշա Բ. Դրան մէջ ընդունելէ յետոյ այդ օտարազգի հիւրերը, յաջորդ դիշերն ալ ճաշի կը հրաւիրէ և հացկերոյթին ներկայ կը գտնուին օսմ. Բոմիդէի անդամներ ալ։ Պալքանեան Բոմիդէն կազմուած է՝ անգլիական կառավարութեան հոգածութիւնը հրաւիրելու համար Մակեդոնիոյ Պուլկարներուն վրայ։ Քեամիլ փաշա իր յիշատակագրին մէջ կ'ըսէ թէ Օսմ. Բոմիդէն կ'ուզէր Պալքանեան Բոմիդէին հետ մշակուած յարաբերութիւններով անգլիական ազդին համակրանքը չանիլ, և այդ Բոմիդէին կողմէ Կ. Պոլիս եկած պատուիրակները անգլիացի երեւելիներ են։ Միւս կողմէ Օսմ. Բոմիդէն կ'ուզէր եղբայրական կապ մը հաստատել Թուրքերուն և Պուլկարներուն միջեւ։ Սակայն Քեամիլ փաշա դիտել կուտայ թէ Սահմանադրութենէն ետքը օսմ. ազգը արդէն իսկ չհամած էր անգլ. ժողովուրդին համակրանքը։ Թալաթ պէյ և հաղարապետ Ինվէր պէյ Քեամիլ փաշայի ընակարանը գացած են՝ Օսմ. Բոմիթէէն կողմէ խոստանալու որ իր խորհուրդներուն պիտի հետեւէին այնուհետեւ։ Տասնրեքնագ օր յետոյ Քեամիլ փաշա ներկայ կը գտնուի ազատական կուսակցութեան կողմէ սարքուած հացկերոյթին, օսմ. պետութեան հաստատման 610րդ տարեդարձին առթիւ։ Այդ ներկայութիւնը անհաճոյ կը թուի Ահմէտ Բիզա պէյի։ այդ մասին դիտողութիւն կ'ընէ Քեամիլ փաշայի։ Եպարքոսը կը պատասխանէ թէ պարտաւոր էր ազգային հանդէսի մը ներկայ գտնուիլ, ո՛ր կուսակցութեան կողմէ ալ սարքուած ըլլար։ Բոմիդէին ատելութիւնը Քեամիլ փաշայի նկատմամբ՝ կը նորոգուի։ Բոմիդէն պատճառներ կը փնտռէ՝ Քեամիլ փաշան տապալելու համար։ Գործոն անձի մը պատերազմական նախարար անուանուելն ալ Բոմիթէէն գործին չի գար, քանի որ ան վերջ պիտի տար Բոմիդէին միջամտութեան և բանակին կարգապահութիւնը պիտի ապահովէր։ Քեամիլ փաշա կը յաբէ. «Օսմ. կառավարութիւնը միշտ այդպիսի վտանգներու ենթակայ պիտի ըլլայ, եթէ երբեք Ժողովին մէջ խղճի ազատութիւնը գերակշիռ գեր մը չկատարէ։ Բոմիդէն եթէ ուզէ իր ազդեցութիւնը պահել և զանազան հոսանքներ ազդեն մեր բանակին վրայ, չէ կարելի կանխատեսել թէ այդ անիշխանութիւնը ո՛ւր պիտի առաջնորդէ։»

Քեամիլ փաշա կ'ըսէ թէ քաղաքական երկու կարեւոր խնդիրներ կան. Կրէտէի հարցը և Պալքանեան խնդիրը, որոնք կրնան մեծ դժբախտութիւններու առաջնորդել երկիրը։ Կրէտէի համար առաջարկ մը ըրած էր։ Պալքանեան խնդրոյն մէջ Ռուսիոյ և Աւստրիոյ շահերուն հակառակութիւնը մեծ դժուարութեան կը մատնէ երկիրը։ Եթէ խոհեմութիւն ցոյց չտրուի, կացութիւնը կը ծանրանայ։ Եթէ Բուլղարիի մէջ Թուրքիա զօրաւոր բանակ մը ունենար, ո՛չ Պուլկարիա իր անկախութիւնը պիտի հռչակէր և ո՛չ ալ Աւստրիա-Հունգարիա իրեն պիտի կցէր Պոսնա-Հերսէքը։ Թուրքիոյ բաժանումին հանդիսատես չըլլալու համար էր որ Քեամիլ փաշա պատերազմական նախարար անուանած էր Նազըմ փաշան։ Հակառակորդները իրենց անձնական շահուն ծառայած էին։ Յետոյ Քեամիլ փաշա կը հարցնէ թէ կառավարութիւնը պիտի ապահովէ՞ թէ բանակին կարգապահութիւնը պիտի ապահովէր։ Քեամիլ փաշա կը յաբէ։ «Օսմ. կառավարութիւնը միշտ այդպիսի վտանգներու ենթակայ պիտի ըլլայ, եթէ երբեք Ժողովին մէջ խղճի ազատութիւնը գերակշիռ գեր մը չկատարէ։ Բոմիդէն եթէ ուզէ իր ազդեցութիւնը պահել և զանազան հոսանքներ ազդեն մեր բանակին վրայ, չէ կարելի կանխատեսել թէ այդ անիշխանութիւնը ո՛ւր պիտի առաջնորդէ։»

Քեամիլ փաշա կ'ըսէ թէ քաղաքական երկու կարեւոր խնդիրներ կան. Կրէտէի հարցը և Պալքանեան խնդիրը, որոնք կրնան մեծ դժբախտութիւններու առաջնորդել երկիրը։ Կրէտէի համար առաջարկ մը ըրած էր։ Պալքանեան խնդրոյն մէջ Ռուսիոյ և Աւստրիոյ շահերուն հակառակութիւնը մեծ դժուարութեան կը մատնէ երկիրը։ Եթէ խոհեմութիւն ցոյց չտրուի, կացութիւնը կը ծանրանայ։ Եթէ Բուլղարիի մէջ Թուրքիա զօրաւոր բանակ մը ունենար, ո՛չ Պուլկարիա իր անկախութիւնը պիտի հռչակէր և ո՛չ ալ Աւստրիա-Հունգարիա իրեն պիտի կցէր Պոսնա-Հերսէքը։ Թուրքիոյ բաժանումին հանդիսատես չըլլալու համար էր որ Քեամիլ փաշա պատերազմական նախարար անուանած էր Նազըմ փաշան։ Հակառակորդները իրենց անձնական շահուն ծառայած էին։ Յետոյ Քեամիլ փաշա կը թուէ այն բարիքները, զորս երկիրը պիտի վայելէր, գործ և զբաղում գտնելով, եթէ երբեք օտար դրամատէրներու կողմէ եղած տնտեսական առաջարկները ընդունուէին կառավարութեան կողմէ։ Նախորդ Եպարքոսը հաւանական չի գտներ մաքսատուրքին բարձրացումը։ Քեամիլ փաշա կը հարցնէ թէ կառավարութիւնը կրնա՞յ մատակարարել և բանակը պահել, քանի մը միլիոն բաց ունենալով։ Այն միջոցին որ Քեամիլ փաշա Խորհրդարան կը հրաւիրուէր, Սուլթանի գահընկեցութեան զրոյցը կը չրջէր։ Ներքին գործոց նախարարին տակաւրութեան ատեն եղած էր այդ լուրը։ Մի՛ւնտոյն ատեն տարաձայնութիւն կար թէ Քեամիլ փաշա կ'ուզէր բռնապետութիւնը վերահաստատել Նազըմ փաշայի հետ։ Նոյն իսկ հեռագիրներ ուղղուած էին Բ. և Գ. զօրաբանակներու սպաներուն, և Քեամիլ փաշայի համար կ'ըսուէր թէ Կ. Պոլսոյ որսորդ զինուորները կ'ուզէր Մակեդոնիա ղրկել։ Նախորդ Եպարքոսը չարամիտ յերիւրանքներ կը նկատէ այդ լուրերը։ Այդ միջոցին ալ զրոյց կը չրջէր թէ Եանեայի սահմանագլխին վրայ Յոյները կը զինուէին։ Այն ատեն կարգ մը միջոցներ ձեռք առնուած էին և զօրքերու առաքում կատարել հրամայուած էր։ Նազըմ փաշա պատասխանած էր թէ չէր կարելի զօրք ղրկել։ Գալով սա զրոյցին թէ Քեամիլ փաշա կ'ուզէր բռնապետութիւնը վերահաստատել, նախորդ նախարարպետը կ'ըսէ թէ տասնըչորս տարի առաջ, երկրորդ անգամ Եպարքոս կարգուելուն առթիւ, յիշատակագիր մը տուած էր Սուլթանին, քննադատելով տիրող վարչութիւնը և առաջարկելով որ պատասխանատու մարմնի մը յանձնուի երկրին վարչութիւնը, և այսպէս ապահովուի վեհապետին հանդարտութիւնը։ Այդ յիշատագիրը սկզբան հաւանութեան արժանացած էր, բայց Սուլթանը չրջապատող անձերու տուած խորհուրդին վրայ, Քեամիլ փաշա 2 օր յետոյ պաշտօնանկ կ'ըլլար և Հալէպ ու յետոյ Իզմիր կը ղրկուէր։ Քեամիլ փաշա Հռոդոս տարագրուած և անկէ խոյս տալով Կ. Պոլիս եկած է։ Նախորդ նախարարպետը դիտել կուտայ որ եթէ իր հակառակորդները իրեն չափ հայրենասիրութիւն ունենային և զոհողութիւն ընէին, նախկին վարչութիւնը չպիտի շարունակէր և երկիրն ալ չպիտի քայքայուէր։ Իսկ Նազըմ փաշան ալ եօթը տարի երգնկայի մէջ աքսորական եղած է։ Հետեւաբար Քեամիլ փաշա չարամտութեան կը վերագրէ սա զրոյցը թէ ինք ու Նազըմ փաշա ջանացած էին բռնապետութիւնը վերադարձնել։ Ինք վարչութեան գլուխը անցած էր, հայրենասիրական զոհողութիւն մը կատարելով, սահմանադրական վարչութիւնը ամրապնդելու և երկիրը փրկելու համար։ Ի վերջոյ իր յիշատակագրին մէջ Քեամիլ փաշա կը մաղթէ որ իր յաջորդները օգտակար ծառայութիւններ մատուցանեն Պետութեան, Ազգին և Նուիրական Հայրենիքին, ամէն ազդեցութիւններէ զերծ։ Քեամիլ փաշա հանրային դատաստանին կը յանձնէ գնահատելու Խորհրդարանին կողմէ իրեն դէմ տրուած պարսաւանքի քուէն։

ՀԱՅ - ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԵՄ

ՎԱՂԸ ՊԻՏԻ ՔԱՐՈԶԵՆ. — Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ ժամը 4.30ին Վեր. Ֆ. Պ. Մայեր անդլերէն լեզուով։

*** Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամը 4ին։

*** Կէսթիկ Փաշայի Ամերիկեան վարժարանին մէջ (Լանկայի եկեղեցիի պաշտամունք) ժամը 3.30ին Վեր. Գ. Տէմիրճեան։

*** Պայսլը Հասուսի մատուռին մէջ ժամը 4ին Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան։

*** Խասգիւղի մատուռին մէջ ժամը 8ին Վեր. Ս. Յ. Զորիկեան։

ԵՐԻՏ. ՔՐԻՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ Պայպուհասուի մատուռին մէջ ժամը 9ին պիտի քարոզէ՝ միայն այր մարդոց՝ Վեր. Ֆ. Պ. Մայեր և պիտի թարգմանուի Թուրքերէնի։

*** Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամ 8ին։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՅԵՏՆԵԱԼ ՏՈՒՐՔԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՄՈՒՇԵՂՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՕՍՄ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ

ՄՈՒՇ, 18 մարտ

«Մինչդեռ Մուշի, Սասունի և կինճի հարստահարեալ ժողովուրդը, որ բռնապետական չրջանին վարչութեան կեղեքումներուն հետեւանքով բոլորովին բնաջինջ եղած և երկրագործութենէ, սերմի ու ապրուստէ բոլորովին զրկուած է և Տէրութեան օգնութեան կարօտ վիճակի մէջ կը գտնուի, հիմա հուսաքիչ պայմաններու եղած են 1300էն սկսեալ յետնեալ տուրքերը գանձելու համար, որով ձեր գթութեան դիմելով կը խնդրենք չնորհել յետնեալ տուրքերը։»

Ստորագրութիւններ

Պեսրոս, Արշաւիր, Մկրտիչ, Մկրտիչ, Մուշի ժողովրդեան կողմէ՝ թաղերու մուխթար Ղազար, Կինճի գաւառեան՝ Զանկը Վահան, Սասունի անուանով՝ Մանուկ, Մուշի ժողովրդեան անուանով, Յովհաննէս, Արիին, Աբրահամ, Պուլանըի անուանով՝ Սեդրաք, Ղազար, Մելքօ, Արիւդրէի Վահան։

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Ազգ. Պատրիարքարանի փոխանորդարանեն հետեւեալ տրջաբերականը դրկուած է մայրաքաղաքիս եկեղեցիներուն։

Ալաչկերտէն, Բաբերդէն և ուրիշ մէկ քանի հարստահարեալ, կեղեքեալ և կողոպտեալ գաւառներէ քահանայք և թաղական Խորհուրդք նկարագրելով իրենց Մ. եկեղեցեաց անօթներէ, զգեստներէ և եկեղեցական գրքերէ զուրկ սրտաճմլիկ վիճակն, խնդրած են ի լրումն այդ եկեղեցական անհրաժեշտ պիտոյից տնօրէնութիւն մը ընել։

Արդ՝ ըստ հրամանի բարձրաշնորհ Պատրիարքական Տեղապահ Սրբազան հօր, կը յանձնարարուի ձեզ, որ բարեհաճիք ի Մ. եկեղեցիդ գտնուած հին, այլ տակաւին գործածելի Մ. անօթներ, զգեստեղէններ և գրքեր փութացնել առ մեզ ի պատրիարքարան։

Մնամք խորին յարգանօք
Պատրիարքական փոխանորդ
ՂԵՒՈՆԴ ՎՐԴ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ՀԱԼԱՀԱՒԵՑԵՐ ԹՈՒՄԻՈՅ ՄԼՋ. — Բեռլրսպուրկէն մարտ 8 թուականով Գորձի կը հեռագրեն թէ՝ «Ռուս. Զնամեան» թերթը հրատարակած է հակահայկական յօդուած մը դաշնակցական Կորիւն վարդապետի դատավարութեան առթիւ։ Այդ թերթը կը պահանջէ կալել բոլոր դաշնակցականները։ Աւելի ազէկ չըլլա՞ր որ դաշնակցականներուն տեղ այդ տեսակ աղտոտ ու սինլքոր թերթերու հրատարակիչները կախուին։

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻ Բամանովակ գիւղի ազգայիններէն հեռագիր մը եկած է Վեհ. Կաթողիկոս Իզմիրլեանին, որով կը բողոքեն Աստրախանի Հայոց Կրօն. Ժողովին և առաջն. փոխանորդ Տ. Մխիթար Վրդ.ի դէմ. որոնք քահանայական խնդրի մը առթիւ փակել տուեր են իրենց եկեղեցին, հոգեւոր մխիթարութենէ զրկելով բոլոր տեղացիները։

ԴԷՊՊ ՍՐԿԵՐ. — Իգդիրէն (Կովկաս) կը գրեն մարտ 8 թիւով. — Գարունը բացուելուն հետ, գաղթականներու մեծ խումբեր կը շտապեն դէպի Թուրքիա, մեր երկրէն անցնելով։ Ասոնց մեծ մասը առայժմ կը կազմեն ասորիները, որոնք, ըստ երեւոյթին, չքաւորներ են։ Վերջին օրերուն նկատելի է հայ գաղթականներու թիւին աճիւը. ընդհանրապէս ասոնք ալ չքաւոր են. սակայն հարուստներ ու ունեւորներ ալ չեն պակսիր ասոնց մէջ։ Ճամբաները բացուած են և լեռներու ձիւնը բաւական հալած ըլլալով՝ աւելի հնարաւոր կը դարձնէ գաղթականներու չուն դէպի երկիր։ Եբէկ անցան հայ գաղթականներու երկու խումբեր, բայց ամէն օր Իգդիրի մէջ կ'աւելնայ երկիր անցնելու փափաքողները թիւը։ Ինչպէս կ'երեւի. այժմ ասոնք յոյսերնին դրած են իրենց դրպանին և իրենց ոյժին վրայ, որովհետեւ այնտեղ մէջ երկիր անցնողներուն պէս չեն դիմեր այս կամ այն ընկերութիւններուն։

*** Մարտի 9ին Թիֆլիզի Երդ. քաղաքամասին մէջ հաստատած խուզարկութեան ժամանակ զինուորական պահակախումբը ձերբակալեր է 20 կասկածելի մարդիկ։ Նոյն օրը Թումանովսկայա և Աւճալեան փողոցներուն մէջ ձերբակալուեր են 14 թափառաշրջիկներ։

ԲԵՌԼԻՆԻ Թիֆլիզի թերթերուն կը հեռագրեն թէ ծանօթ հայագէտ Բրօֆ. Մառ, Ռուսիոյ Կայսերական Գիտութեանց Ակադեմիին անդամ ընտրուեր է միաձայնութեամբ։

ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐՄԱՒԻՐԻ ՄԼՋ.— Ռուսական թերթերը կը հաղորդեն թէ, Արմաւիրի մէջ մեծ յուզում առաջ բերեր է այն իրողութիւնը որ տեղական հարուստ վաճառականներ և դրամատէրներէն շատեր, բոլորովին անմեղ անձինք՝ Այվազեան, Կուսիկեան, Գիւրջիեան, Սեֆէրեան, Գասպարեան և Խաչատրեան, ձերբակալուած են և զրկուած Եկատերինոդարի բանտը։ Ասոնց ամէնքը տեղական վաճառականութեան սիւներն են, որոնք երբեք համակրութիւն չեն տածեր դէպի յեղափոխական շարժումը, որովհետեւ այդ շարժումը, ամենէն առաջ, կը հարուածէր անոնց գրպանը։ Ասկէ շաբաթ մը առաջ այդ անձերը հարցաքննութեան ենթարկուեր են, որոնց կը հարցնեն ամենէն առաջ թէ վճարի՞ր են «Դաշնակցութիւն» հայ յեղափոխական կուսակցութեան դրամարկղին դրամ, ե՞րբ, ո՞րքան, ո՞րու պահանջումով և արդեօք ունի՞ն պահանջողական նամակներ, անդորրագրեր կամ ստացագրեր։ Մարտի 4ին այդ անձերուն տուները խուզարկութիւն կատարուեր է։ Դիրեթէ ամէնուն մօտ կը գտնուի զէնք. յետոյ մէչեանները կը ձերբակալուին և կուղարկուին Եկատերինոդարի բանտը։ Մարտ 4-ին հարցաքննութեան ենթարկուած են նաև տեղւոյն վաճառականութեան միւս ներկայացուցիչները։ Զարմանալին հոն է որ այս ձերբակալած հայ վաճառականներն են որ 1907-ին խոշոր գումարներ վճարեցին ոստիկանութեան՝ դրամաշորթներու դէմ կռուելու համար։

*** Մարտ 12-ին, Թիֆլիզի դատարանը դարձեալ յետաձգեց Ղարաբաղի առաջնորդ Աշոտ եպիսկոպոսի ընդդէմ «Տարազի» խմբագիր Տ. Նազարեանի լուծքը։ Աշոտ եպիսկոպոսը հիւսնդութեան վկայական էր զրկած։ Ամբաստանելին պաշտպան երդուեալ-հաւատարմատարը Սենատքերիմ Արծրունի համաձայնեցաւ, որ գործը յետաձգուի։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ Մարկաղարդի առթիւ Ս. Պատարագը եռաձայն պիտի երգուի, ընկերակցութեամբ օրգի, զոր պիտի վարէ Յար. Էֆ. Սիմանեան։ Ս. Պատարագը կը սկսի ժամը 3½ին։

ՀԱՅՈՑ ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻԴԻՆԳ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲՐԻՍՏ. ՏԱՐԸ

Առենախօսներ՝

1) ՊԵՏՐՈՍ ՀԱԼԱՓՃԵԱՆ
Կ. Պոլսի Երեսփոխան

2) ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Վանի Երեսփոխան

Տեղի կ'ունենայ Բերա, Երրորդութեան եկեղեցին, ժամը 1½ին (Ը. Ե.)։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ժողովը պիտի խուճարկէ բանաձեւ։

***

Նոյնպէս վաղը մարտ 22 Մաքրիգիւղի Տաճեան ազգային վարժարանի սրահին մէջ ժամը 1½ին (Ը. Ե.) պիտի խօսին՝ Ընկ. Յարութիւն Շահրիկեան նիւթ ունենալով՝ ազգային և կրօնական դաստիարակութիւնի միացումը։

Ընկ. Գեղամ Կարապետեան (Մուշի Երեսփոխան) նիւթ ունենալով՝ Սասունի վերջին դէպքերը և Մուշի արդի վիճակը։

Կը խնդրուի Պ. Շահան Շամիտաբի խմբագրատունէն ստանալ իր մէկ համակը։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,	Mars 20/2 Apriլ	
Օսմ. Քանս. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	102 25
Ամէնէն բարձր գին	»	102 32
Ամէնէն վար գին	»	102 20
Բուսելի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	175 50
Ամէնէն բարձր գին	»	176 —
Ամէնէն վար գին	»	175 50
ԲԱՑՈՒՄ,	Mars 21/3 Apriլ	
Օսմ. Քանս. Միացեալ 4 % Ք.Կ.	Օ. Ո.	102 22
» » » ժամը 6ին	»	102 21
Բուսելի Երկաթուղի	Ֆր.	175 75
» » ժամը 6ին	»	175 75
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	431
Անատ. Երկաթ. Գարաթ.	Ա. ակբի	502 —
» » » Բ. ակբի	»	507 —
» » բժնթգթ.	Ա. Ո.	15 30
Շիրքէթի Խայրիէ	»	88 —
Շիրքէթի Խայրիէի Համփանէ	»	1 25
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 10
Օսմ. Ծխախտ		16 —
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		7 —
» ժուխանա		3 25
» պարտատեղթ		488 —
Թրանվայ	Ֆր.	61 50
Ցերքոյի Ջուրի Ընկ.		311 —
Գալիա Գարասայան		430 —
Մէտիլլի Պանքա	Օ. Ո.	4 40
Նէշիթի Քէօպա Թրամ. բժնթգթ.	»	2 —
Սալոնիքի Պանքա		124 —
Քարտու. սանանձնաշնորհեալ		20 23
» սովորական		18 20
Քարափ Նղմիրի		585 —
Լաւրիոմ	Ֆր.	52 —
Զարթրա	»	19 —
Քէնէտի Ֆոնսիէ Էժիքսիէն հին		288 50
» » » նոր		253 —

ՓՈՓՈԽԱՆԱԿԱՓԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք	Ղրուշ	110	20
Բարլին » »	Ֆրանք	22	78¾
Վիէննայի » »	Ք

ԶԱՏԿԻ
ԵՒ ԵԼԱՆԱԿԻՆ ՆՈՐՈՒԹԵՐՈՒՆ
ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ ՄԹԵՐՔԸ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ
ՇԹԱՅՆ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԷՋ
Որ զգեստեղէնի համար Արեւելքի ամէնէն մեծ վաճառատունն է:

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

Վ. ԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ԳԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն ֆուրոն, ամբողջովին վճարուած:
Պահեստի գումարներ 38,000,000 ֆուրոնի չափ:

Պոլսոյ գործակալութիւն՝ Էլլեռթիպ խան, Բերայի գործակալութիւն՝ Ս. Անթուան խան, Բերա, Մեծ-Փողոց:

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են: Ցիսուն զրուշէն վար վճարում չընդունուիր:

Վ. Ինըր Պանք-Ֆերայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3: Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ խմց տալէ յետոյ:

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան եռ առնուիլ ամէն տեսակ:

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան եռ առնուիլ գրաւոյթէս ու կանխաւ ըլլալիք աղդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100- 150	ոսկի գումարի համար	
6	»	151- 200	» »	»
10	»	201- 500	» »	»
15	»	501-1000	» »	«
30	»	1001 և անկէ վեր	»	»

Վ. Ինըր Պանք-Ֆերայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած տեսակ վճարելով տեարային պարունակած դումարը:

Վ. Ինըր Պանք-Ֆերայն *խնայուած գումարը պարունակող տետրակ ալ կը բանայ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնայակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու:* 50—50

Խնայողական Սնտուկին գաս, Վ. Ինըր Պանք-Ֆերայն կը զբաղի նաեւ սեղմաւորական ուրիշ գործառնութիւններով:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ
ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ Է

Միլքմէյտ Պրէնտ Սուիս Միլք

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ
ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամէն ան՝ որ գործածած են այս կաթը՝ կ'ըսեն՝ որ

ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆԴ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ
ԿԵՆՍԱԿԱՆ՝ ԿԵՐԱԿՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ
ԵՒ ԱՄԷՆՈՒՆ ԾԱԼ ՕԳՏԱԿԱՐ
50—30

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 3,700,000 Ֆր.

ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Գալաթիա, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Պոլիս), Մանասթիր, Սկիւպ եւ Իզմիր:

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպես նաեւ մեր օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ: Զեքիներու հաշիւներ կը բանայ: Արժեթղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ: Սակարկական հրամաններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ: Զեքիներ ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ: Աւանդներ կ'ընդունի ի սեր վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան ժամկէտներով: Վերոյգրեալ սեղմաւորական ամէն գործառնութիւններ կը ուղարկէ լուսագրի պայմաններով: Պանքը Սալոնիքի փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Մասուկ մը ունի, տես նպաստաւոր պայմաններով: 50—20

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԳԱՆՔԱ.

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
11,000,000 օսմ. ոսկի կամ
250,000,000 Ֆրանկ դրամագլուխով

ԿԵՂՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ Ղալաթիա
ՏՈՒՐՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Պոլիս, Եէնի Ճամի
ԲԵԱՆԱՏԻՒՂ՝ Մոնտ, Շնորհ Ճամասի Թ. 247

ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԼՕՆԴՈՆԻ ԵՒ ԲԱՐԻԻՆ ՄԷՋ
ՄԱՍՆՈՒՃԻՒՂԵՐ

Ադանա, Ատանա, Այտըն, Աֆիոն-Գարահիսար, Հալէպ, Աղէքսանդրիա, Էսքիշէհիր, Ինկիւրի, Պաղդատ, Պասրա, Պէյրութ, Պրուսա, Դամասկոս, Դավալա, Տէրէ Աղաճ, Իսկիշէհիր, Սրուսաղէմ, Գումուշխանա, Գոնիա, Լամսակ, Մանիսա, Մարաշ, Մամուրէթ, Նիքոսիա, Ռուշտ, Բար-Սախա, Սելանիկ, Սամսուն, Սըվազ, Իզմիր, Տրապիզոն, Սուրիական Տրիպոլիս եւ Ուշակ:

Որոշուած պայմանժամով կամ ընթացիկ հաշուով (գնոթ-գարան) փոխառութիւն կ'ընէ, արժեթղթեր կամ փոխանակագիրներ (բալիցա) պահեստ առնելով:

Փոխանակագիրներ կը զեղչէ: Թուրքիոյ և օտար երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն վրայ փոխանակագիրներ, չեքեր, վարկագիրներ ու հեռագրական օրդիներ կուտայ:

Ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ, արժեթղթեր եւ արժեքաւոր առարկաներ կ'ընդունի ու կը պահէ:

Թուրքիոյ եւ արտասահմանի մէջ կրամներ եւ փոխանակագիրներ կը գանձէ, ապարդանական հրամաններ կը գործադրէ, դրամագոյն տեսակ դրամներ կը փոխէ, կ'առնէ ու կը ծախէ:

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր ուսանդ կ'ընդունի, պահպանման փոքր վարձքի մը փոխարէն, ամէն տեսակ արժեթղթեր, օսմանեան կամ օտար, անուանական կամ կրողին: Արժեթղթերը կը պահուին Զէյթուն արկղամարկոցի մէջ հատուցուած մանաւորապէս յինուած նկուղներու մէջ (պեշենավ եւ մեքենական ամրացումով), որոնք կատարեալ ապահովութիւն կ'ընծայեն: Ընդունելիք մը կը յանձնէ, որուն մէջ նշանակուած են վիճակահանութեանց մէջ ելած թիւերը:

Օսմ. Կայս. Պանքան պարտավորեալ կը գտնէ, առանց միջնորդի, ուսանդ տուած արժեթղթերուն կտրօնները, դ. Պոլսոյ մէջ վճարելի. Ասոնցմէ մանի մէջ գանձելի կտրօնները համար չափաւոր միջնորդէք մը կ'առնուի եւ օրուան փոխանակագրին համաձայն: Անոր տրոյզ հաշուին կ'անցուի պայմանժամի կամ գանձումի օրուան փոխանակագրիով:

Ժամանակին գանձելու համար՝ ուսանդ տրուած արժեթղթերուն կտրօնները պայմանժամէն 20 օր առաջ կը կտրուին:

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր ուսանդ տրուած արժեթղթեր կ'ընդունի նաեւ իր տրուած ամանի գործակալութեանց մէջ՝ Լոնտոն ու Բարիզ, իր գլխաւոր մասնաճիւղերուն մէջ՝ Ադրիանդրիա, Գահիրէ, Իզմիր, Պէյրութ, Եւրոպա, Հռոմ, Վիեննա, Եւրոպա: Ցանկացողներու արտիւնքը ուսանդատուին տրամադրութեան տակ դրուած է. կամ իր հաշուին անցուած, Կ. Պոլսոյ մէջ: Այն յանձնարարները, որոնց տրուած թերը ի պահ դրուած են, կրնան իրենց խնդրանքին վրայ՝ գանուած տեղերէն առնել կամ իրենց հասցէին ղրկել տալ:

Օսմ. Կայս. Պանքան կը կատարէ տարբերական հրամանները մեր եւ օտար հրապարակներու վրայ. գնում եւ վաճառում կը կատարէ կանխիկ կամ պայմանժամով: Հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ, օրուան գնով, կամ արժեթղթեր, ինչպէս Բանքերի հրամաններ, Եգիպտական Գրքի Ֆոնտիի Ճանաչագրի ազդ. Պանքային պարտատոմսերը, Օսմ. Ապահովագրական Ընկերութեան, եւայլն բաժնեթղթերը: Անմիջական կերպով յանձնելի են այս արժեթղթերը:

Օսմ. Կայս. Պանքան կը ստանձնէ արժեթղթերու վրայ ամէն գործառնութիւններ. փոխանձում, կտրօններու նորացում, եւլն., մանաւանդ ստկանի մը համաձայն: Օսմանեան եւ օտար արժեթղթերու վրայ փոխառութիւն կ'ընէ հաշուեցմամբ և շատ չ'փաւոր պայմանժամով: Իրենց պայմանժամէն առաջ կը գնդէ կարգ մը օսմանեան եւ օտար արժեթղթերու կտրօններ: Իր մասուկներուն մէջ գտնուած արժեթղթերուն կտրօնները կը վճարէ, առանց միջնորդի, ինչպէս 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթղթերու, 1901-1905ի 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթղթերուն եւ Դիւան Նուսանիպատի 6% փոխառութեան պարտաթղթերուն կտրօնները:

Օսմ. Կայս. Պանքան բաժին մը հատուած է՝ Սակարկի արժեթղթերուն վրայ տեղեկութիւններ տալու, անանդ Սակարկնիմէջ ընդունուած ըլլան կամ ոչ: Այս տեղեկութիւնները ձրի կը տրուին:

Օսմ. Կայս. Պանքան կ'երաշխաւորէ ընդդէմ հարիւրին հարիւր վճարելի տարի եկած կտրուատոմս, վիճակահանութեան միջոցաւ, այսինքն վճարման գինով: Ապահովութեան տակը, որ փոփոխական է, էր հաղորդուի ուղղիւ:

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՒԵԱՆ ԵՒ ՀԱՑԿԱԿԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Ապրիլ 6ին, Ժօնի, Սեւ Ծովէն
Ապրիլ 12ին, Իմիրեդի, Մարսիլիայէն
Ապրիլ 20ին, Ֆրիժի, Սեւ Ծովէն
Ապրիլ 27ին, Ժօնի, Մարսիլիայէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Ապրիլ 7ին, Ժօնի, Մարսիլիա:
Ապրիլ 13ին, Իմիրեդի, Սամսուն, Տրապիզոն, Պաթում, Նովորոսիսք
Ապրիլ 20ին, Ֆրիժի, Մարսիլիա:

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.:
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիրելի ճամբով):

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփխանէ, քարուքին վրայ:

15 Թ. ՌԷՋՈՒԻ

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոստ. 2/14 եւ 1320 Սեպտ 20 թուականի Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան Կեդր. գրասենեակը, Գալաթիա, Նազլը խան, Հէզարէն փողոց, Թիւ 14, Քօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Գոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Գոլիս, Մ. Ի. Սաատք, Շեյխ իւլ Իսլամ խան, Պահէք Գարու Թիւ 10.
Գոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց.
Գոլիս, Պ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գարու Իզմիր փողոց.
Գալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, Թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Գալաթիա, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճամասէսի.
Գալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, Թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Բէյօղլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիոյեան. վարրանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Քէչէճեան էֆ.:
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ ճամասէսի, Թիւ 137.
Գալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, Թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Բէյօղլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիոյեան. վարրանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Քէչէճեան էֆ.:

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

ԱՆԱՏՈԼԻԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կատարուելու 1909 մարտ 1 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Դարձ				ԴԱՐՁ Դարձ
Դարձ. 228 խառն Առ.				Դարձ. 224 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ			Ժ. Վ.
10 20	մկն.	Էսկի-Շէհիր	ժմն.	1 32
11 02	»	Կէօքէք Քէոքք	մկն.	12 52
12 —	»	Սապանճա Բանար	»	12 10
12 59	»	Ալասէնա	»	11 12
1 41	»	Զէքիրլէր	»	10 23
2 40	»	Տէօլէր	»	9 35
3 09	»	Իքանիյէ	»	8 50
3 34	»	Համամ	»	8 24
3 44	»	Կարլիկէօյ Համամ	»	8 14
4 11	ժմն.	Աֆ. Գարա Հիսար	մկն.	7 43
4 31	մկն.	Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն.	7 23
5 11	»	Գէօյիւք Զօրանլար	»	6 50
6 06	»	Զայ	»	6 02
6 51	»	Իսհաքլու	»	5 10
7 15	»	Սուսուրան	»	4 45
7 46	»	Աք շէհիր	»	4 23
8 18	»	Ազարի քէօյ	»	3 43
9 —	»	Զավալէք քէօյ	»	3 05
9 38	»	Իլգին	»	2 33
10 25	»	Գասրան-Քանը	»	1 29
11 20	»	Սէրայ-Իսի	»	12 57
11 52	»	Մէկասան	»	12 17
12 52	»	Բանար-Գայը	»	11 12
1 30	ժմն.	Գոնիա	մկն.	10 30
Իրկ.				Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Դարձ				ԴԱՐՁ Դարձ
Դարձ. 122 առն Ամ.				Դարձ. 121 խառն իրկ.
Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ			Ժ. Վ.
12 —	մկն.	Էսկի Շէհիր	ժմն	10 —
1 44	»	Աք Բանար	մկն.	9 18
1 24	»	Ալբէք Գէօյ	»	8 46
2 4	»	Գէոլիք Ախուր	»	7 58
3 9	»	Մարիքէօյ	»	7 1
4 58	»	Գէյէր	»	6 4
4 35	»	Սամիլէր	»	5 27
5 9	»	Գէսլէք Գէօփրու		5 —
6 3	»	Բօլաթլի		4 16
7 21	»	Մալի Գէօյ		2 49
8 15	»	Սէնէան Գէօյ		1 47
9 —	»	Էնկիւրիւ		1 —
Իրկ.				Առտ.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Դարձ				ԴԱՐՁ Դարձ
Դարձ. 454 խառն իրկ.				Դարձ. 421 խառն Առ.
Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ			Ժ. Վ.
7 17	մկն.	Համիտիէ	ժմն.	5 22
7 35	ժմն.	Ատա-Բազար	մկն.	5 40

ԱԼԱՇԵՀԻՐ - ՔԷՕՓԱՀԻՍԱՐ

ԵՐԹ	Դարձ. 322 խառ. Առ.	Դարձ. 324 խառ. Իրկ.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Ալաշեհիր մկն.	1 05	11 15
Քէօփահիա ժմն.	1 25	11 35
ԴԱՐՁ	Դարձ. 321 խառ. Առ.	Դարձ. 323 խառ. Իրկ.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քէօփահիա մկն.	12 10	10 55
Ալաշեհիր ժմն.	12 30	10 35

WILSON LINE
HULL-CONSPLE-NOVOROSSISK-ODESSA

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՈՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՒ
Ընդմէջ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օդեսայի

Նուսոր	Թոն	Գնուսոր	Թոն	Նուսոր	Թոն	Նուսոր	Թոն	Նուսոր	Թոն
Ալասոնա	1069	Գեռա	1511	Լիսուլգա	1581	Մարսելլա	2709	Մարիա	1110
Ելլեն	2207	Ճամիլա	838	Լիսնան	3790	Մեքսան	2497	Ֆերրա	1759
Անէլլա	1541	Տանա	2393	Լորենցո	1300	Մրա	1687	Սիլվիա	117
Զիմոսա	2277	Ֆրանս	1713	Լանգլէ	695	Մանչեսթեր		Պէրա	1903
Գասոնա	1822	Գիսոնա	504	Լուսա	2304	Մանչիլլա	2419	Թասոս	1532
Գարտերիա	1264	Լոնդոն	3468	Լասոնա	1500	Նէրա	1958	Մ. Ասիա	1164
Գրիմսբի	1481	Լիսաբոն	1820	Գրանտ	1030	Ոսա	1100	Ֆոսա	1865
Գէրա	1371	Էրսա	1843	Գիլա	1048	Ռանիսա	4085	Սիրիա	1417
Դանիա	1237	Նիս	854	Գարդեն	2407	Արլանա	1435	Նարոնա	34
Դարէս	1348	Ֆինլանա	1828	Գրանա	1700	Ռոսլեմա	1637	Վասա	1414
Գասոս	1094	Գլասգոյ	343	Լիս	1054	Ռոսլ	610	Ֆոլ	1385
Զիրանա	2729	Գրանդիսա	4583	Լիսանդրա	2272	Հրանա	1829	Վալենսիա	229
Եսանիա	1331	Կարլսրուհ	3060	Լիվերպուլ	1643	Սիրանոս	1568	Ֆէլա	1860
Գասոսան	1395	Կիսոնա	1142	Լանդոն	1181	Ռոլլ	1812	Զեր	1904
Գանկա	2905	Կարա	1011	Մարսէլ	728	Ռանիա	1729	Գարա	
Գարսա	895	Կրանսա	1585	Մանչեսթր	1775	Ռոդոսա	156	Գասան	

Ընդհանուր վաճառքով հալէն հոս եկասան եկ.

Գիլարо չոգենաւը, նաւապետ Գէլլիսկ, ամսոյս 15ին:
Սորոffо չոգենաւը, նաւապետ Մաք Լուէն:
Ընդհանուր վաճառքով հալէն հոս կը սպասուի.
Ալեքրо չոգենաւը, նաւապետ Գրանսլէյ, ապրիլ 17ին:

Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԱԼԷ ԵՒ ՈՐԴԻ
Գալաթիա, 32—34, Գալաթիոյ Գլխաւոր Գործակալ

ԻԻՆԻՕՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԲԱՐԻՋ 1828—1829

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի ՓԱՐԻԶ
9, ԲԼԱՍ ՎԱՆՏՕՄ, 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԻԿՊԵՊԱԿԱՆԱՑՈՒԹԻՒՆՔ

Դրամագլուխ և պահեստ	329	Միլիոն Ֆրանք
1906ին գանձուած ապահովագրին	30	» »
Մինչեւ 1906ի վերջը հատուցեալ վնասք	480	» »

Ինչպէս այս թուականներէն կ'երեւի, Ընկերութեան դրամագլուխն ու պահեստի գումարն է 329 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ որ հսկայ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ ԻՒՆԻՕՆԻ ապահովագրեալներուն:

Աբեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակացոյց. նպաստաւոր պայմաններ՝ անհամեմատ կերպով աւելի ԳԵՐԱԶԱՆՑ քան ո՛ և է Ընկերութեան պայմանները: Ապահովագրութեան ամէն ձեւերը ամէնէն ժամանակակից գիներով, օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՆՈՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ, և.այլն.:

Ընկերութեան Դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Աբեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհ. Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ԳԱՅՍԷՐԼԻԱՆ
Գլխ. Տնօրէն ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Գոլիս, Սուլթան-Համամ, Բաթերիէ Օղլու Բասամ:
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

Cie RUSSIE

Navigaiion à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթական երթեւեկութիւններ

Ապրիլ
Դշ. 25/7 Ինէպոլի, Սինոպ, Սամսուն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Բիզէ և Գաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին:
Դշ. 25/7 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին:
Եշ. 26/8 Իզմիր, Պիրէոն և Աղէքսանդրիա. ժամը 10ին:
Եշ. 26/8 Օտեսա. ժամը 4ին:
Ուր. 27/9 Սէվաստօպոլ. ժամը 10ին:
Շբ. 28/10 Օտեսա. ժամը 10ին:
Շբ. 28/10 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոռ-Սաիտ և Աղէքս. ժամը 4ին:

ՄՕՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող ոգեղենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սէրի	Նայլոզրիա
Մինիա	Խմէյսիս
Բասիսիս	Գուլգրիս
Թէլպէր	Մուրիս
Նարոսօն	Ֆայէլի
Նաւարին	Ֆարոս
	Թիպա

Առաջին գծերի չոգենաւերը չեն հանգրաստուիր են, նաւուն մէջեղը ընդարձակ ճակատներով ուրիշ, եւրոպական թանգարանի նոր լաւագոյն եւ էին համարուող նոր համար տեղադրուած:

Երկրորդ կարգի չոգենաւերն ալ սահմանեալ ճամբաներ համար ընդունելի ապարանքի տեղերով:

Դ. Գաստ Լիվերպուլ. Բարգի ընդ. Ամ. Ամ. Ամ. Ամ. Ամ. Ամ.

Կը խնդրուի գրասենեակներէն ու փոխադրողներէն դիմել Ղալաթիոյ մէջ գտնուող եւ Ընկերութեան համար կրնան երթեւեկութիւնները ամենայն ... ամսոյ 2ին ... ամսոյ ...

Ամբողջ եւ մասնաւոր նաւուհան գրասենեակ ստանալու համար ... ի ընդունուին:

Դիմել տա Ֆ. Վ. ՈՒԻԼՍՈՆ եւ Ընկ. Գործակալ
Ուիլսոն խան, Գալաթիոյ գլխաւոր, Գոլիս
ՀԷՔՕ ՄՕՍ Ընկ.
Ֆ. Հեքո Ագենթ, Լիվերպուլ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Ծամանակացոյց կոմբ.երու երթեւեկ.
1909 մարտ 1 (Ն. Տ.) Բշ. օրէն սկսեալ

ԼՈՆՏՈՆ — ԷՐԷՅԼԻ — ՊՈՒԼԿՈՒՐԼՈՒԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ Կայարան		Կոմբ. 622 Ամբ. եւ Հնձ. Առտ.
Գոնիա	մկն.	11 —
Գաղին խան		11 31
Զամբա		12 15
Արբէզ Էրէն		12 43
Մանասաուն		1 12
Գարաման	ժմն.	1 43
	մկն.	1 58
Սէրաբա		2 24
Այրանէզ-Ցէրէյնա		3 14
Ալանա		3 50
Էրեյլի	ժմն.	4 15
	մկն.	4 45
Գուլկուրլու Իրիկուն	ժմն.	5 —
ԴԱՐՁ		Կոմբ. 621 Ամբ. եւ Հնձ. Իրիկուն
Կայարան		
Գուլկուրլու	մկն.	5 20
	ժմն.	5 38
Էրեյլի	մկն.	7 20
Ալանա		7 47
Այրանէզ-Ցէրէյնա		8 31
Սէրաբա		9 13
Գարաման	ժմն.	9 37
	մկն.	9 52
Մանասաուն		10 25
Արբէզ Էրէն		10 54
Զամբա		11 30
Գաղին խան		12 06
Գոնիա Իրիկուն	ժմն.	12 35

32— 43

Khedivial Mail Line
(Քէսիվիյալ Մէյլ Լայն)
Շոգենաւային Ընկերք.
Շաբաթական ամէնէն արագ երթեւեկը Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ.

«Իսմայիլիա» չոգենաւը, նաւապետ Անտէրլիչ, կերակի, 4 ապրիլ 1909 (Ք. Ե.), կէս օրին Աղեքսանդրիայէն հոս կը ժամանէ. իսկ երեքշաբթի 6 ապրիլ 1909 կէս օրէն ետքը ժամը 3ին պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Իզմիր և Պիրէոն:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

«Մէնզալէհ» չոգենաւը նաւապետ Ֆրիմէն ապրիլ 7ին հոս հասնելով, ապրիլ 10ին ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Կէլիպոլը, Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Սաքիզ, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Սուրիական Տրիպոլիս, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոռթ-Սաիտ և Աղեքսանդրիա:

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, քաղաքային վրայ, Մէյմանէթլի խան, իսկ մասնաճիւղը՝ Գոլիս, Վալիաէ Սուլթան խան:

Աբեւելքի Գլխաւոր Գործակալ ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ